

Εργ.

11-70
Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ
Καθηγητού τοῦ Πανεπιστημίου

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

Κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας
καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΑ ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δ. καὶ Π. Δημητριάδου
56.—Ὀδὸς Σταδίου—56.

116

204

286

Θρ 91

Ι. Ε. ΜΕΣΣΟΛΩΡΑ
Καθηγητού του Πανεπιστημίου

Εγκ. 56

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

716

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

56

Κατά τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας
καὶ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΑ ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δ. καὶ Π. Δημητριάκου
56.—Ὀδὸς Σταδίου—56.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πολλοὶ τῶν διδασκόντων τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ Παρθεναγωγείοις, οἵτινες ἀνέγραψαν ἐν τοῖς προγράμμασι τῶν σχολείων αὐτῶν τὰ θρησκευτικὰ διδακτικὰ ἡμῶν βιβλία, ἦτοι ἱερὰν ἱστορίαν τῆς Π. Δ., ἱερὰν ἱστορίαν τῆς Κ. Δ., Κατήχησιν. Κείμενον καὶ ἐρμηνείαν τῶν κατὰ Κυριακὴν ἀνεγινωσκομένων Ἐδαγγελίων, ἠθέλησαν νὰ συστήσωσιν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν διδασκομένους τὰ πρὸ ἐτῶν ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθέντα **Ἀπολυτίκια**.

Ἐπειδὴ αἱ ἀπὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν γενόμεναι ἐκδόσεις τούτων ἐξητηλήθησαν ὀλοσχερῶς, ἀναδημοσιεύομεν ταῦτα **ἐπινηυξημένα** κατὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου, καὶ ἐπὶ διδακτικωτέρων βάσεων.

Ληθέσαμεν δὲ τὴν ὕλην τοῦ διδακτικοῦ τούτου βιβλίου, τοῦ λίαν χρησίμου διὰ πάντα μαθητευόμενον, εἰς μέρη δύο, τὸ **Γενικόν** καὶ τὸ **Εἰδικόν**. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ πραγματευόμεθα συντόμως τὰ περὶ **λατρείας, λειτουργίας, ὕμνων, ὕμνογράφων καὶ ἑορτῶν** τῆς ἀγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ παραθέτομεν τὸ **κείμενον τῶν Ἀπολυτικίων** τῆς Ὀκτωήχου τῶν **Δεσποτικῶν, τῶν Θεομητορικῶν, τῶν Ἀγίων** καὶ τῶν κυριωτέρων ὕμνων τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ τῆς Μ. Ἑβδομάδος μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων ἱστορικῶν, λειτουργικῶν καὶ ἐρμηνευτικῶν παρατηρήσεων.

Πεποίθαμεν, ὅτι ἡ νέα αὕτη ἐκδοσις τῶν **Ἀπολυτικίων** θέλει τύχει τῆς αὐτῆς εὐμενοῦς ἀποδοχῆς παρὰ τοῖς φίλοις διδασκάλοις, οἷας ἀπὸ τεσσαρακονταετίας τυγχάνουσι τὰ θρησκευτικὰ διδακτικὰ ἡμῶν βιβλία.

Ἐν Ἀθήναις 30 Ἰουνίου 1922.

I. E. ΜΕΣΟΛΩΡΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟΝ

ΛΑΤΡΕΙΑ, ΥΜΝΟΙ ΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

Α'

1. Ἡ λατρεία.

Λατρεία εἶναι ἡ ἐξωτερικεὺς τῆς θρησκείας, τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Λατρεία εἶναι ἡ ἐκδήλωσις τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου διὰ διαφόρων εὐσεβῶν ἐξωτερικῶν πράξεων, ἧτοι δι' ὕμνων, τελετῶν, εορτῶν, εὐχῶν καὶ θυσιῶν. Δὲν δύναται νὰ νοηθῇ εὐσέβεια, αἴσθημα, καθόλου θρησκευτικόν, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐξωτερικευθῇ συγχρόνως. Διὰ τῆς λατρείας φανερώνομεν τὴν σχέσιν ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Ἄνευ λατρείας θρησκεία δὲν ἐννοεῖται. Ἡ λατρεία εἶναι τόσον ἀρχαία, ὅσον καὶ ἡ θρησκεία.

Ἡ δὲ Χριστιανικὴ θρησκεία, ἐπειδὴ ἐφανερώθη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, ἐπειδὴ εἶναι ἀγία καὶ θεία καὶ λογικὴ, ἔχει καὶ τὴν καλλιτέραν καὶ θειοτέραν λατρείαν. Αἱ προσευχαί, οἱ ὕμνοι, αἱ δεήσεις, αἱ τελεταί, τὰ μυστήρια τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως ἀπατελοῦσι τὴν λαμπροτέραν καὶ καθαρωτέραν λατρείαν. Ταύτην δὲ διετύπωσαν, καθώρισαν ὁρθόδοξως οἱ μεγάλοι καὶ θεῖοι ἡμῶν Πατέρες, οἱ ἀμίμητοι ἱεροὶ ὕμνογράφοι τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἡ Ὁρθόδοξος Λατρεία εἶναι ἡ ἀγιωτέρα, ἡ ἀρχαιοτέρα. Τὸ κέντρον δὲ τῆς Χριστιανικῆς λατρείας ἀποτελεῖ ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἧτις κατ' ἐξοχὴν καλεῖται Λειτουργία.

2, Ἡ θεία λειτουργία.

Ἡ λέξις Λειτουργία εἶναι ἀρχαία Ἑλληνικὴ λέξις, καὶ δηλοῖ πᾶσαν δημοσίαν πράξιν, δημοσίαν ὑπηρεσίαν. Ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ φανερώνει πᾶσαν δημοσίαν θρησκευτικὴν τελετὴν. Ἰδίως ὅμως σημαίνει τὴν ἱερουργίαν τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἐπειδὴ αὕτη εἶναι ἡ ἐξοχωτέρα καὶ ἱερωτέρα τελετὴ, ἡ καθαρωτέρα θυσία. Τὴν Ἀκολουθίαν τῆς θείας Εὐχαριστίας περιέχουσιν αἱ διάφοροι Λειτουργίαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐν χρήσει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ. Αὗται δὲ εἶναι αἱ ἐξῆς:

1. Ἡ Λειτουργία τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου.—Ὁ Ἰακώβος ἦτο ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων. Ἡ λειτουργία αὐτοῦ εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Λειτουργιῶν. Εἶναι δὲ πολὺ ἐκτενής, καὶ τελεῖται κυρίως κατὰ τὴν 23ην Ὀκτωβρίου, καὶ μάλιστα ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτε τελεῖται ἡ μνήμη τοῦ συγγραφέως αὐτῆς.

2. Ἡ Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.—Ὁ Μέγας Βασιλείος συνέταξε τὴν Λειτουργίαν τοῦ Ἰακώβου, διότι αὕτη ἦτο πολὺ ἐκτενής. Ἀναγινώσκεται δὲ δεκάκις τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (πλὴν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων), κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων, τὴν μεγάλην Πέμπτην, τὸ μέγα Σάββατον καὶ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου, ὅτε ἐορτάζεται καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

3. Ἡ Λειτουργία τοῦ θείου Χρυσόστομου.—Τὴν Λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, ἧτις ἦτο ἐκτενής κατὰ τὰς εὐχὰς κυρίως τῆς θείας Εὐχαριστίας συνέταμεν ὁ θεῖος Χρυσόστομος (περὶ τὸ 390 μ. Χ.). Διεφύλαξεν ὅμως τὴν αὐτὴν διάταξιν. Ἡ λειτουργία αὕτη, ἡ καὶ συνήθης, ἀναγινώσκεται καθ' ὅλας τὰς Κυριακὰς καὶ ἐορτὰς τοῦ ἔτους, πλὴν ἐκείνων, κατὰ τὰς ὑποίας τελεῖται ἢ ἡ Λειτουργία τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἢ ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.

4. Ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων (Δώρων).—Ἡ λειτουργία αὕτη ὀνομάζεται οὕτω

διότι τὰ τιμια Δῶρα εἶναι ἡγιασμένα ἀπὸ τῆς ἀμέσως προηγούμενης Κυριακῆς· ἐπομένως προηγιασμένα. Προτίθενται δὲ ταῦτα κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν εἰς τοὺς πιστοὺς πρὸς θεῖαν κοινωνίαν κατὰ τὰς νηστησίμους ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν τελεῖται ἡ Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ἢ τοῦ Χρυσοστόμου, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευήν, καθὼς καὶ κατὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν καὶ Μεγάλην Τρίτην. Ἡ λειτουργία αὕτη εἶναι ἀρχαιοτάτη. Ἄγνωστος δὲ ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς.

3. Τὰ λειτουργικὰ βιβλία.

Διὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας Λειτουργίας, τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καὶ τῶν λοιπῶν λειτουργικῶν πράξεων, ἔσται τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου, Παρακλήσεων κλπ., ἔχομεν λειτουργικὰ βιβλία. Τὰ κυριώτερα λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Τὸ Εὐαγγέλιον.—Τοῦτο περιέχει περικοπὰς, ἀναγνώσματα, ἐκ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου, τοῦ Λουκᾶ καὶ τοῦ Ἰωάννου.

2. Ὁ Ἀπόστολος.—Οὗτος περιέχει περικοπὰς, ἀναγνώσματα, ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Ἐπιστολῶν αὐτῶν.

3. Τὸ Εὐχολόγιον.—Τὸ βιβλίον τοῦτο περιέχει τὰς ἐν χρήσει Λειτουργίας, τὴν διάταξιν καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ Ἑσπερινοῦ τοῦ Ὁρθρου, τοῦ μικροῦ καὶ μεγάλου Ἀγιασμοῦ τὰς ἀκολουθίας τῶν λοιπῶν Μυστηρίων καὶ ἄλλας εὐχὰς ἐπὶ διαφόρων περιστάσεων.

4. Τὸ Ὁρολόγιον.—Τοῦτο κατ' ἀρχὰς περιεῖχε τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ὁρῶν, τ. ἔ. τοὺς ψαλμοὺς, τοὺς ἀναγινωσκομένους ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἑβραίων κατὰ τὴν πρώτην, τρίτην ἕκτην, καὶ ἑνάτην ὥραν τῆς ἡμέρας (ἔσται τὴν 6 καὶ 9 π. μ., τὴν 12 τῆς μεσημβρίας καὶ τὴν 3 μ. μ.). Ἐπειτα προσετέθησαν εἰς αὐτὸ αἱ Ἀκολουθίαι τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου, τοῦ Ἀποδείπνου, διάφοροι εὐχαί, αἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου κτλ. Περιέχει δὲ καὶ Μηνο-

λόγιον μετὰ τῶν Ἀπολυτικίων καὶ κοντακίων τῶν διαφορῶν ἑορτῶν.

5. Τὸ Ψαλτήριον.—Εἶναι τὸ ἱερόν βιβλίον, τὸ περιέχον τοὺς θαυμασίους ψαλμοὺς τοῦ προφητάνακτος Δαυΐδ. Εἶναι δ' ἐν μεγίστῃ χρήσει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ, εἰς ὅλας τὰς ἱεράς ἡμῶν Ἀκολουθίας.

6. Τὰ Μηναιῖα.—Ταῦτα εἶναι δώδεκα λειτουργικὰ βιβλία, κατὰ τοὺς δώδεκα μῆνας τοῦ ἔτους. Περιέχουσι δὲ τὰς Ἀκολουθίας, τὸ τυπικόν καὶ τὸ συναξάριον τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν τοῦ ἔτους, ὡς καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἁγίων.

7. Τὸ Τριώδιον.—Ὀνομάζεται οὕτω τὸ βιβλίον τοῦτο, διότι περιελάμβανε κατ' ἀρχὰς τρεῖς ᾠδὰς (ὕμνους), ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη ἀποτελεῖται ἐκ τινῶν τροπαρίων. Ἐπειτα προσετέθησαν καὶ ἄλλαι ᾠδαί, συνήθως ἑννέα τὸν ἀριθμὸν. Περιέχει δὲ τὰς Ἀκολουθίας τῶν κινητῶν ἑορτῶν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου μέχρι τοῦ Μ. Σαββάτου.

8. Τὸ Πεντηχοστῆριον.—Καλεῖται οὕτω, διότι περιέχει τὰς ἀκολουθίας τῶν κινητῶν ἑορτῶν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηχοστῆς, ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν κατῆλθε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπὶ τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου. Ἐπειτα προσετέθη εἰς αὐτὸ καὶ ἡ μετὰ τὴν Πεντηχοστὴν Ἀκολουθία τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων.

9. Ὁκτώηχος.—Εἶναι τὸ λειτουργικὸν ἐκεῖνο βιβλίον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὰς ᾠραίας Ἀκολουθίας, αἵτινες ψάλλονται καθ' ἐκάστην Κυριακὴν, ἀφ' ἑσπέρας καὶ τὴν πρωΐαν (δηλ. τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τὸν Ὄρθρον). Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὕμνοι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, λέγονται Ἀναστάσιμοι Ἀκολουθίαί. Λέγεται δὲ Ὁκτώηχος τὸ βιβλίον τοῦτο, διότι οἱ ἐν αὐτῷ ὕμνοι ψάλλονται κατὰ τοὺς ὀκτῶ ἤχους, (τοὺς ὀκτὼ τρόπους, φωνάς, μελωδίας), οἵτινες εἶναι καθωρισμένοι ἐν τῇ μουσικῇ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας. Οἱ ἤχοι εἶναι ὀκτῶ· πρῶτος, δευτέρος, τρίτος, τέταρτος,—πλάγιος τοῦ πρώτου, πλάγιος τοῦ δευτέρου, πλάγιος τοῦ τρίτου (ὁ συνήθης βαρὺς λεγόμενος), καὶ πλάγιος τοῦ τετάρτου.

Ἡ ὀκτώηχος συνεγράφη ὑπὸ τοῦ μεγάλου καὶ θείου ὕμνογράφου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, (735 μ. Χ.), ὅστις ἦτο καὶ μέγας δογματικὸς θεολόγος. Οὗτος συνέγραψε καὶ πολλοὺς ἄλλους ὕμνους εἰς μεγάλας ἑορτὰς τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες λέγονται Κανόνες, διότι ἀποτελοῦσι ὄρισμένον μέτρον, συλλογὴν ὕμνων, τροπαρίων

Ἡ Ὀκτώηχος λέγεται καὶ Παρακλητικὴ, διότι περιέχονται ἐν αὐτῇ διάφοροι παρακλητικοὶ κανόνες, δεήσεις π. χ. πρὸς τοὺς Ἀρχαγγέλους, τὸν Πρόδρομον, τὴν Θεοτόκον, τοὺς Ἀποστόλους κλπ.

Β'

4. Οἱ ὕμνοι.

Οἱ ὕμνοι τῶν πρώτων Χριστιανῶν.— Οἱ πρώτοι Χριστιανοί, δηλαδή οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μαθηταὶ των, κατὰ τὴν θείαν λατρείαν, εἶχον ἐν χρήσει τὰς ᾠδὰς τοῦ Μωϋσέως, τοὺς Ψαλμοὺς καὶ τοὺς Ὑμνοὺς τοῦ Δαυΐδ, καὶ ἄλλας τινὰς καταλλήλους περιχοπὰς καὶ ἀναγνώσματα ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Διὰ τούτων κυρίως προσήχοντο πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνον αὐτόν. Κατὰ μικρὸν δὲ προσετέθησαν καὶ χωρία ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἐτέλουν δὲ τὸν Μυστικὸν Δείπνον καθὼς διέταξε καὶ ἔπραξεν ὁ Σωτὴρ, καὶ καθὼς διηγοῦνται οἱ Εὐαγγελισταὶ καὶ οἱ Ἀπόστολοι.

Χριστιανικοὶ Ὑμνοὶ.— Χριστιανικοὶ Ὑμνοὶ δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη. Ἀργότερον ἐποιήθησαν τοιοῦτοι ὑπὸ χριστιανῶν ὕμνογράφων. Εἶχον δὲ ὑπόθεσιν χριστιανικὰ γεγονότα, ἦτοι ὑποθέσεις ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης, καὶ ἐκ τοῦ βίου τῆς ἱστορίας, τῆς Ἐκκλησίας.

5. Χριστιανικοὶ ὕμνογράφοι.

Οὔτοι ἠτοίμασαν ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἦτοι ἀπὸ τῆς 4 μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐξῆς.

Ἐπιπῆρχον μὲν καὶ ἄλλοι πρότερον, καθὼς ὁ Ἀθηναίων Ἱερόθεος, ὁ Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς, ὁ ἱερός Ἰππόλυτος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργός· ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος ἀνεπτύχθη ἡ Χριστιανικὴ ὕμνογραφία. Ταύτην ἐδόξασαν οἱ ἐξῆς ὕμνογράφοι :

Ὁ Σύρος Ἐφραίμ ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, τοῦ ὁποίου λαμπρότατοι ὕμνοι εἶναι τὸ «Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε...» καὶ τὸ «Πάσχα ἱερὸν ἡμῖν σήμερον...», ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὅστις συνέταξε καὶ τὴν ἐν χρήσει θείαν λειτουργίαν καὶ πολλὰς ᾠδὰς, ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος. Εἰς τοῦτον ἀποδίδεται τὸ «Θεοτόκε Παρθένε χαῖρε κεχαριστωμένη...», ὁ Ρωμανός, ὁ ἐπικληθεὶς μελωδός. Εἰς τοῦτον ἀναφέρονται τὰ πλεῖστα Κοντάκια, ὡς καὶ τὸ «ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκει...», οἱ αὐτοκράτορες Ἰουστινιανός καὶ Ἰουστινός, ὡς καὶ βραδύτερον οἱ Λέων ὁ Σφόδρος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ Γεώργιος Πισίδης, ὁ κατὰ τινας ποιήσας καὶ τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον, ὁ Ἀνδρέας Κρήτης, ὅστις συνέγραψε καὶ τὸν μέγαν Κανόνα.

Σπουδαιότατοι μετὰ ταῦτα ὕμνογράφοι ὑπῆρξαν ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Οὗτος συνέταξε τὴν Ὀκτώηχον, ὁ Κοσμάς ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Μαΐουμᾶν Κωνσταντίας, οἱ δύο Στουδίται Θεόδωροι, ὁ Μέγας Φώτιος, ὅστις συνέταξε τὴν Παρακλητικὴν. Μεταξὺ τῶν ὕμνογράφων συγκαταλέγεται καὶ ἡ διάσημος γυνὴ Κασσιανή, τῆς ὁποίας περίφημον εἶναι τὸ κατασκευαστικώτατον ἰδιόμελον, τὸ ψαλλόμενον τῇ Τρίτῃ ἑσπέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος «Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή...».

6. Ὄνόματα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων.

Οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι ἐκαλοῦντο γενικῶς τροπάρια ἐκ τοῦ τροποῦ (ἤχου) τοῦ ψάλλειν. Ἐπειτα

ὅμως ἔλαβον διάφορα ὀνόματα, τῶν ὁποίων κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. Ὁ Κανών.— Κανὼν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ὕμνολογίᾳ σημαίνει ὀρισμένον ἀριθμὸν τροπαρίων. Ὁ Κανὼν περιέχει συνήθως ἐννέα ᾠδὰς (ὕμνους). Ἐκάστη δὲ ᾠδὴ ἀποτελεῖται ἐκ 3 ἢ 4 ἢ 6 τροπαρίων.

Ἡ ἐνάτη ᾠδὴ ψάλλεται πάντοτε πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τῆς Θεοτόκου.

2. Ὁ Εἶρμος ἢ Εἶρμοί.— Εἶρμος λέγεται τὸ πρῶτον τροπάριον ἐκάστης ᾠδῆς, ἐπειδὴ τοῦτο συνδέει (εἶρει σύρει) μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἐπόμενα τροπάρια, τὰ ὁποῖα ψάλλονται καὶ ρυθμίζονται κατὰ τὸν ἦχον τούτου.

3. Καταβασίαι.— Οἱ Εἶρμοὶ λέγονται καὶ Καταβασαί, διότι οἱ ψάλλται κατέβαινον ἀπὸ τὰς θέσεις των, καὶ ἔψαλλον αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ.

4. Καθίσματα.— Ταῦτα εἶναι τροπάρια τινὰ τοῦ ὄρθρου, κατὰ τὰ ὁποῖα, ὅταν ἐψάλλοντο ἢ ἀνεγινώσκοντο, ἐπετρέπετο νὰ κάθηνται οἱ πιστοὶ ἐν τῷ ναῷ. Καθίσματα καλοῦνται καὶ τὰ ἀναγνώσματα (ψαλμοὶ τινες) τοῦ Ψαλτηρίου, τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκονται κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν ἢ τὸν Ὄρθρον. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν δύνανται οἱ ἐκκλησιαζόμενοι νὰ κάθηνται.

5. Ἡ Ὑπακοή.— Ὑπακοὴ καλεῖται τὸ τροπάριον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ψάλλεται κατὰ τὸν Ὄρθρον, ἢ συνήθως ἀναγινώσκειται. Ἐπειδὴ δὲ αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ ὑπηκουόοντο, ἦτοι ἐψάλλοντο ἢ ἀπηγγέλλοντο χαμηλοτέρα τῇ φωνῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦτο λέγεται ὑπακοή.

6. Τὸ Κοντάκιον.— Ἡ ὀνομασία τοῦ τροπαρίου τούτου προῆλθεν ἐκ τοῦ κοντοῦ, ἦτοι τοῦ ξύλου, εἰς ὃν συνήθως περιετυλίσσετο ἡ μεμβράνη ἢ ὁ μικρὸς τόμος ἢ ὁ χάρτης. Ἐν τῷ Κοντακίῳ περιέχεται συντόμως τὸ ἱστορικὸν τῆς ἑορτῆς.

7. Ὁ Ὄκος.— Εἶναι τὸ τροπάριον, τὸ ὁποῖον περιέχει ἐν συνόψει τὸ ἱστορικὸν τῆς ἑορτῆς. Εἶναι τρόπον ὡς οἶκος ὁ ὁποῖος περιέχει ἐν ὀλίγοις ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς ἑορτῆς.

8. Τὰ Μεγαλυνάρια.— Καλοῦνται οὕτω στίχοι

τινές τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαυΐδ, οἵτινες ψάλλονται πρὸ τῆς ἐνάτης Ὠδῆς. Διὰ τούτων με γ α λ ὦ ν ο μ ε ν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.

9. Τὰ Ἐξ αποστειλάρια ἢ Φωταγωγικά.— Ταῦτα εἶναι ἐν ἡ δύο τροπάρια, μετὰ τὴν ἐνάτην Ὠδὴν. Λέγονται δὲ οὕτω, διότι προηγεῖται αὐτῶν ὁ στίχος «ἐξ ἀπόστειλον τὸ φῶς σου». Ὠνομάσθησαν δὲ καὶ Φωταγωγικά, διότι ἐψάλλοντο ἐν τέλει τοῦ Ὁρθρου, ὅτε ἀνέτελλε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

10. Οἱ Αἴνοι.— Αἴνοι λέγονται οἱ Ψαλμοὶ 148, 149, 150 ἢ συνήθως στίχοι τινές τούτων, οἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τῆς λέξεως «Αἰνεῖτε». Ἐπισης καὶ τροπάρια τινὰ τῆς ἐορτῆς, τέσσαρα ἕως ἐξ τὸν ἀριθμόν, καλοῦνται Αἴνοι, διότι δι' αὐτῶν αἰνοῦμεν τὸν ἐορταζόμενον ἅγιον ἢ τὸ θεῖον γεγονός τῆς ἐορτῆς. Προτάσσονται δὲ τούτων οἱ ἄνω ψαλμοὶ ἢ στίχοι τινές, οἵτινες ἄρχονται διὰ τοῦ «Αἰνεῖτε».

11. Τὸ Ἐωθινόν.— Μετὰ τοὺς Αἴνους ψάλλεται τὸ τροπάριον, τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἐωθινοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκειται κατὰ τὸν Ὁρθρον. Λέγεται δὲ Ἐωθινόν, διότι τὸ περιεχόμενον τοῦ τροπαρίου ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἢ ὁποῖα ἔγεινε κατὰ τὰ χαράγματα (τὴν ἔω). Λέγεται δὲ καὶ Δόξα στικόν, διότι προτάσσεται τούτου ὁ στίχος «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ» κτλ.

12. Τὰ Στιχηρὰ ἢ Ἀπόστιχα.— Ὅλα καθόλου τὰ τροπάρια, τῶν ὁποίων προτάσσεται στίχος τις τῶν ψαλμῶν, καλοῦνται Στιχηρὰ ἢ Ἀπόστιχα.

13. Τὰ Θεοτοκία.— Εἶναι ὕμνοι τινές, ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Θεοτόκον. Διὰ τοῦτο καὶ Θεοτοκία ὠνομάσθησαν.

14. Τὸ Ἀπολυτίκιον.— Καλεῖται οὕτω τὸ τροπάριον, τὸ ὁποῖον ψάλλεται πάντοτε κατὰ τὸ τέλος, κατὰ τὴν ἀπόλυσιν, τοῦ Ἑσπερινοῦ, ἢ τοῦ Ὁρθρου. Περιέχει δὲ ἐν συνόψει τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐορτῆς τῆς ἡμέρας, τοῦ ἁγίου, ἱερῶν γεγονότων. Τὸ Ἀπολυτίκιον ψάλλεται καὶ κατὰ τὴν θεῖαν Λειτουργίαν πρὸ τῆς Εἰσόδου καὶ μετ' αὐτήν.

Καὶ ἕκαστος τῶν ὀκτῶ ἡγῶν ἔχει τὰ ἀπολυτίκιά του.

Τὰ ἀπολυτίκια τῶν ὀκτῶ ἤχων λέγονται Ἄναστασιμα, διότι ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου.

15. Τὰ Προσόμοια.—Λέγονται τροπάριά τινα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν ἴδιον ἤχον, ἀλλὰ ρυθμίζονται (προσομοιοῦνται) πρὸς ἄλλα ἀρχαῖα τροπάρια. Ἐχουν δὲ ἴδιον μέλος διὰ τοῦτο καὶ ἰδιόμελα λέγονται.

16. Τὰ Τριαδικά.—Λέγονται οὕτω τὰ τροπάρια ταῦτα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς δοξολογίαν τῆς ἁγίας Τριάδος.

Γ'

7. Αἱ ἑορταί.

Δεσποτικά, Θεομητορικά καὶ ἑορταὶ τῶν ἁγίων.

Ὁ Θεός, ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, διέταξε τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, νὰ ἀναπαύηται ὁ ἄνθρωπος, καὶ νὰ δοξολογῇ τὸν Δημιουργόν του. Ἡ τετάρτη ἐντολή. «Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου ἁγιάζειν αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου», ρητῶς ὀρίζει τὴν ἑορτὴν. Ὁ δὲ Μωϋσῆς διέταξε καὶ ἄλλας τινὰς ἑορτάς πρὸς ἀνάμνησιν θεῶν καὶ ἐκτάκτων γεγονότων. Τὸ Σάββατον ἀντικατέστησεν ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς Κυριακῆς, τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, διότι κατ' αὐτὴν ἀνέστη ὁ Κύριος. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν μία ἦτο ἡ ἑορτὴ καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα, ἡ Κυριακὴ. Εἶτα δὲ καθιερώθησαν καὶ ἄλλαι ἑορταί, εἴτε πρὸς ἀνάμνησιν τῶν σπουδαιότερων συμβάντων τοῦ ἐπὶ γῆς βίου τοῦ Σωτῆρος, εἴτε πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο διήρρεσεν ἡ Ἐκκλησία τὰς ἑορτάς εἰς Δεσποτικάς, Θεομητορικάς καὶ ἑορτάς τῶν ἁγίων.

1. Δεσποτικά ἑορταί λέγονται ἐκεῖναι, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς δοξολογίαν τοῦ Δεσπότη ἡμῶν, τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἀναμιμνήσκουσιν εἰς ἡμᾶς διάφορα θεῖα γεγονότα τοῦ βίου αὐτοῦ.—Διαιροῦνται δ' αἴται εἰς ἀκινήτους καὶ εἰς κινήτους δεσποτικάς ἑορτάς.

Καὶ ἀκίνητοι μὲν λέγονται αἱ ἑορταὶ ἐκεῖναι, αἵτινες ἑορτάζονται καθ' ὠρισμένην ἡμέραν τοῦ ἔτους, τ. ἔ. δὲν κινοῦνται, δὲν μεταβάλλουσι χρόνον ἑορτῆς αὐτῶν, καθὼς εἶναι αἱ ἑορταὶ τῆς Γεννήσεως, τῆς Περιτομῆς, τῆς Βαπτίσεως, τῆς Ὑπαπαντῆς, τῆς Μεταμορφώσεως κλ.—Κινηταὶ δὲ, ὅσαι δὲν ἑορτάζονται καθ' ὠρισμένην ἡμέραν τοῦ ἔτους, ἀλλὰ κινοῦνται, ἀναλόγως τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα, τὸ ὅποιον δὲν ἑορτάζεται καθ' ὠρισμένην ἡμέραν (τοῦ Μαρτίου ἢ τοῦ Ἀπριλίου), ἀλλὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας, καθὼς τοῦτο ὠρίσεν ἡ Ἀ' Οἰκουμενικὴ ἐν Νικαίᾳ συνελθοῦσα Σύνοδος. Κινηταὶ ἑορταὶ εἶναι πᾶσαι αἱ Κυριακαὶ καὶ τινες παρεμπίπτουσαι ἑορταί, ἀναφερόμεναι πρὸς τὸν Κύριον, αἵτινες ἄρχονται ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, ὅτε ἄρχεται τὸ Τριώδιον, καὶ λήγουσι, μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς (ἢ τῆς μετ' αὐτὴν Κυριακῆς τῶν ἁγίων Πάντων.

Κέντρον τῶν μὲν ἀκινήτων δεσποτικῶν ἑορτῶν εἶναι τὰ Χριστούγεννα, τῶν δὲ κινήτων τὸ Πάσχα.

2. Θεομητορικαὶ ἑορταὶ λέγονται ἐκεῖναι, αἵτινες ὠρίσθησαν πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς ἁγίας μητρὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἢτοι τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Οὐδεμίαν δ' ἄλλην ἑορτὴν, μετὰ τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς, ἑορτάζει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τοσοῦτον πανηγυρικῶς καὶ εὐλαβῶς ὅσον τὰς ἑορτάς τῆς Θεομήτορος, τὴν ὁποίαν ἱκετεύομεν κατὰ τὰς προσευχὰς ἡμῶν, ὅπως πρεσβεύῃ καὶ μεσιτεύῃ παρὰ τῷ Υἱῷ αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἡμῶν ὑγείας.

3. Ἐορτὰς τῶν ἁγίων καλοῦμεν ἐκεῖνας, αἵτινες ὠρίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν ἁγίων καθόλου. Ἐκ τούτων ἄλλοι μὲν διεκρίθησαν διὰ τὸν θεῖον αὐτῶν ζῆλον ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ Ἀπόστολοι καθόλου τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἄλλοι δὲ διὰ τὸν μαρτυρικὸν αὐτῶν θάνατον, δι' ὃ καὶ μάρτυρες ὀνομάζονται· ἄλλοι δὲ διὰ τὰ σοφὰ αὐτῶν συγγράμματα, Πατέρες τῆς ἐκκλησίας καλούμενοι καὶ τέλος ἄλλοι διὰ τὸν ὅσιον αὐτῶν βίον καὶ τὴν ἀφοβὸν ὁμολογίαν τῆς

πίστεως ἐνώπιον τῶν διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, δι' ὃ ὅσοι καὶ ὁμολογηταὶ λέγονται.

Ὁρίσθησαν δὲ αἱ ἑορταὶ τῶν ἁγίων οὐ μόνον πρὸς δόξαν καὶ ἔπαινον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς μίμησιν τοῦ ἁγίου αὐτῶν βίου, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὑπόδειγμα. "Ὅταν δὲ τιμῶμεν τοὺς ἁγίους, δοξάζομεν αὐτὸν τὸν Θεόν, ὅστις ἀνέδειξε τοιαῦτα ἱερά καὶ ἅγια πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν εὐθεϊαν ὁδόν.

ΜΕΡΟΣ ΕΙΔΙΚΟΝ

Α'

ΤΑ ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΤΗΣ ΟΚΤΩΗΧΟΥ

Τὰ Ἀπολυτικά τῆς Ὀκτωήχου εἶναι ὀκτώ, ὅσοι εἶναι καὶ οἱ ἤχοι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ψάλλονται δὲ κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν Λειτουργίαν τῆς Κυριακῆς. Λέγονται δὲ καὶ Ἀναστάσιμα, διότι κυρία ὑπόθεσις αὐτῶν εἶναι ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἦχος Α'.

Τοῦ λίθου σφραγισθέντος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ στρατιωτῶν φυλασσόντων τὸ ἄχραντόν σου σῶμα, ἀνέστης τριήμερος Σωτὴρ δωρούμενος τῷ κόσμῳ τὴν ζωὴν. Διὰ τοῦτο αἱ Δυνάμεις τῶν Οὐρανῶν ἐβόων σοι, Ζωοδότα· Δόξα τῇ Ἀναστάσει σου, Χριστέ,

1) Καὶ ἡ Τετάρτη καὶ ἡ Παρασκευὴ ἐκάστης ἑβδομάδος ἐπιμῶντο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τὸν ἀρχαιοτάτων χρόνων· διότι τὴν μὲν Τετάρτην ἐπροδόθη ὁ Κύριος, τὴν δὲ Παρασκευὴν ἐσταυρώθη· διὰ τοῦτο καὶ ὠρίσθη νηστεία τὰς δύο αὐτάς ἡμέρας.

δόξα τῇ βασιλείᾳ σου, δόξα τῇ οἰκονομίᾳ σου, μόνε φιλόνηρωπε.

Ἐνῶ ὁ λίθος τοῦ μνημείου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτάφης, Χριστέ, εἶχε σφραγισθῆ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, οἱ δὲ στρατιῶται ἐφύλαττον τὸ ἅγιόν σου σῶμα, ἀνέστης, Σωτήρ, καίτοι ἦσαν τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ τάφῳ, δωρούμενος εἰς τὸν κόσμον τὴν αἰώνιον ζωὴν. Διὰ τοῦτο οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν ἐβόων εἰς σέ, Ζωοδότα. Δόξα εἰς τὴν Ἀνάστασίν σου, Χριστέ· δόξα εἰς τὴν βασιλειαν σου· δόξα εἰς τὴν θεῖαν οἰκονομίαν σου (=εὐσπλαγγίαν καὶ σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος), μόνε φιλόνηρωπε.

Ἦχος Β'.

Ὅτε κατῆλθες πρὸς τὸν θάνατον, ἡ ζωὴ ἀθάνατος, τότε τὸν Ἄδην ἐνέκρωσας τῇ ἀστραπῇ τῆς θεότητος· ὅτε δὲ καὶ τοὺς τεθνεῶτας ἐκ τῶν καταχθονίων ἀνέστησας πᾶσαι αἱ Δυνάμεις τῶν ἐπουρανίων ἐκραύγαζον· Ζωοδότα Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ὅτε, Χριστέ, ὅστις εἶσαι ἡ ἀθάνατος ζωὴ, ὁ αἰώνιος Θεός, κατῆλθες πρὸς τὸν θάνατον, παθὼν καὶ ταφείς χάριν ἡμῶν, τότε ἐνέκρωσες τὸν Ἄδην, τ. ἔ. κατέλυσας τὴν δύναμιν αὐτοῦ διὰ τῆς φωτοβόλου καὶ ὑπερανθρώπου Θεότητός σου. Ὅτε δὲ καὶ πολλοὺς τῶν κεκοιμημένων ἀνέστησας ἐκ τῶν κατωτάτων τοῦ Ἄδου, τότε πᾶσαι αἱ ἐπουράνιοι Δυνάμεις, ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, ἐκραύγαζον Δόξα εἰς Σέ, τὸν ζωοδότην Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν.

Ἦχος Γ'.

Εὐφραινέσθω τὰ οὐράνια, ἀγαλλιάσθω τὰ ἐπίγεια· ὅτι ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ ὁ Κύριος, ἐπάτησε τῷ θανάτῳ τὸν θάνατον, πρωτότοκος τῶν νεκρῶν ἐγένετο, ἐκ κοιλίας Ἄδου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ παρέσχε τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Ἐς εὐφραίνωνται οἱ ἄγγελοι ἄς ἀγάλλωνται οἱ ἄνθρωποι, ἐν γένει, ἄς χαίρωσι πάντα τὰ οὐράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, διότι ὁ Κύριος διὰ τῆς θείας αὐτοῦ δυνάμεως ἐποίησε μεγάλα καὶ θαυμαστά ἐν τῷ κόσμῳ, ἦτοι κατέβαλε διὰ τοῦ σταυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου τὴν ἁμαρτίαν, ἣτις μᾶς φέρει τὸν αἰώνιον θάνατον. Πρῶτος δ' αὐτὸς ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· οὕτω δὲ ἔσωσεν ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Ἄδην τ.ἔ. τὴν αἰώνιον κόλασιν, καὶ παρέσχεν εἰς τὸν κόσμον τὸ ἄπειρον καὶ μέγα ἔλεος.

Ἦχος Δ'.

Τὸ φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως κήρυγμα ἐκ τοῦ Ἀγγέλου μαθοῦσαι αἱ τοῦ Κυρίου μαθήτριαι, καὶ τὴν προγονικὴν ἀπόφασιν ἀπορρίψασαι τοῖς Ἀποστόλοις καυχόμεναι ἔλεγον. Ἐσκύλευται ὁ θάνατος· ἠγέρθη Χριστὸς ὁ Θεός, δωρούμενος τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Αἱ πισταὶ μαθήτριαι τοῦ Κυρίου, σὶ ἀκολουθοῦσαι τὸν Σωτῆρα μέχρι τοῦ τάφου, αἱ συνήθως Μυροφόροι γυναῖκες καλούμεναι, πρῶται ἔμαθον ἐκ τοῦ ἀγγέλου τὴν χαρμόσυτον εἶδησιν περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Αὗται ἀπέβαλον τὴν γυναικίαν δειλίαν καὶ ἀπέριψαν τὴν προγονικὴν κἀραν, ἦλθον δὲ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, πρὸς τοὺς ὁποίους μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀνήγγειλαν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Καυχώμεναι δὲ δικαίως διὰ τὴν πρᾶξίν των, ἔλεγον. Ἐγυμνώθη ὁ θάνατος, ὁ Ἄδης δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὸν Ζωοδότην, ἠγέρθη Χριστὸς ὁ Θεός, δωρούμενος εἰς τὸν κόσμον τὸ μέγα ἔλεος.

Ἦχος πλ. Α'.

Τὸν συνάναρχον Λόγον Πατρὶ καὶ Πνεύματι, τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, ἀνυμνήσωμεν, πιστοί, καὶ προσκυνήσωμεν, ὅτι ἠδύοχησε σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ καὶ θάνατον ὑπομεῖναι, καὶ ἐγεῖραι τοὺς τεθνεῶτας ἐν τῇ ἐνδόξῳ Ἀναστάσει αὐτοῦ.

Ἀπολυτίκια. I. Μεσολωρᾶ.

2

"Ας δοξολογήσωμεν καὶ προσκυνήσωμεν, ὦ πιστοί, τὸν Χριστόν, τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐγεννήθη μὲν ἐν χρόνῳ ἐκ τῆς Παρθένου χάριν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι καὶ προαιώνιος καὶ αὐτεξούσιος, ὡς καὶ ὁ Πατήρ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀποτελοῦντες τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον Τριάδα. Ἄς ἀνυμνήσωμεν αὐτόν, διότι εἶχε τὴν ἄπειρον ἀγαθότητα νὰ γείνη ἄνθρωπος, νὰ σταυρωθῆ, νὰ ὑπομείνῃ τὸν θάνατον, καὶ νὰ ἐγείρῃ τοὺς τεθνεῶτας διὰ τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ Ἀναστάσεως*.

Ἦχος πλ. Β'.

Ἀγγελικαὶ Δυνάμεις ἐπὶ τὸ μνημᾶ σου καὶ οἱ φυλάσσοντες ἀπενεκρώθησαν καὶ ἴστατο Μαρία ἐν τῷ τάφῳ ζητοῦσα τὸ ἄχραντόν σου σῶμα. Ἐσκύλευσας τὸν Ἄδην μὴ πειρασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ· ὑπήντησας τῇ Παρθένῳ, δωρούμενος τὴν ζωὴν· ὁ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν· Κύριε, δόξα σοι.

Ἄγγελος Κυρίου ἦλθεν ἐπὶ τὸ μνημᾶ σου, Κύριε, καὶ ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπ' αὐτοῦ· οἱ δὲ φυλάσσοντες στρατιῶται ἰδόντες τὸ θεῖον καὶ ἔκτακτον γεγονός τῆς Ἀναστάσεώς σου, ἐταράχθησαν καὶ ἐγένοντο ὡς νεκροί. Ἡ δὲ Μαρία ἴστατο ἐν τῷ τάφῳ, ζητοῦσα τὸ ἅγιον σῶμά σου. Σὺ δέ, Σῶτερ, ἐγύμνωσας τὸν Ἄδην, κατέβαλες τὴν δύναμιν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ πάθῃς κακόν τι ὑπ' αὐτοῦ. Παρουσιάσθης δὲ οὐ μόνον εἰς τὰς Μυροφόρους γυναῖκας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Παρθένον. Ἐπειδὴ δὲ παρέσχες εἰς τὸν κόσμον τὴν ζωὴν, διὰ τοῦτο δοξάζομέν Σε, τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν.

Ἦχος βαρύς.

Κατέλυσας τῷ Σταυρῷ σου τὸν θάνατον, ἠνέωξας τῷ ληστῇ τὸν Παράδεισον· τῶν Μυροφόρων τὸν θρη-

* Τὸ ἐν τῇ ἐνδόξῳ Ἀναστάσει δύναται νὰ ἐξηγηθῆ καὶ διὰ τοῦ κατὰ τὴν ἐνδοξον κ.λ., τ.ε. ὅτε ἐγένετο ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ.

νον μετέβαλες, καὶ τοῖς σοῖς Ἀποστόλοις κηρύττειν ἐπέταξας, ὅτι ἀνέστης, Χριστέ ὁ Θεός, παρέχων τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Κατήργησας, Χριστέ, διὰ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ σταυρικοῦ θανάτου σου τὸν αἰώνιον θάνατον τῶν ἀνθρώπων ἠνέωξας εἰς τὸν μετανόησαντα ληστήν τὸν Παράδεισον, εἰπὼν εἰς αὐτόν, ὅτε ἦσο ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσει ἐν τῷ Παραδείσῳ». Τὸν θρῆνον τῶν Μυροφόρων μετέβαλες εἰς χαρὰν διὰ τῆς Ἀναστάσεώς σου· διέταξες δὲ νὰ κηρύξωσιν εἰς τοὺς Ἀποστόλους σου, ὅτι ἀνέστης, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, παρέχων εἰς τὸν κόσμον τὸ μέγα ἔλεος· ἦτοι τὴν σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Ἦχος πλ. Δ'.

Ἐξ ὕψους κατήλθες ὁ εὐσπλαγχνος, ταφὴν κατεδέξω τριήμερον, ἵνα ἡμᾶς ἐλευθερώσης τῶν παθῶν, ἡ ζωὴ καὶ ἡ Ἀνάστασις ἡμῶν, Κύριε δόξα σοι.

Σὺ, Χριστέ, ἐξ ἀπείρου εὐσπλαγγίας πρὸς τὸν κόσμον κατήλθες ἐξ ὕψους, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔλαβες σάρκα, ἐνῆνθρώπησας, κατεδέχθης νὰ ταφῆς, νὰ μείνης τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ τάφῳ, διὰ νὰ ἐλευθερώσης ἡμᾶς ἀπὸ τὰ πάθη, ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ τοῦτο δοξάζομέν Σε, Κύριε, ὅστις εἶσαι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις ἡμῶν.

**ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΤΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ
ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ**

1. Ἡ γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
(25 Δεκεμβρίου).

Ἡ λαμπρότερα καὶ ἱερωτέρα τῶν ἀκινήτων δεσποτικῶν εορτῶν εἶνε τὰ Χριστοῦ γεννα, διότι κατ' αὐτὴν εορτάζομεν τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος τῆς ἀνθρωπότητος, ὅστις χάριν τῆς σωτηρίας ἡμῶν κατήλθεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου ἐν πενιχρῶ σπηλαίῳ τῆς πόλεως Βηθλεέμ, καὶ ἀνεκλίθη ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων ζώων. Κατὰ τὸ ἔτος 336 ὠρίσθη ἡ 25 Δεκεμβρίου, ὡς ἡμέρα τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Πρὸ τοῦ ἔτους τούτου τὰ Χριστοῦγεννα ἐωρτάζοντο μετὰ τῶν Θεοφανείων. Ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ εορτῇ ἐποιήθη τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον:

Ἡ Γέννησις σου, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τῆς γνώσεως· ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο. Σὲ προσκυνεῖν τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, καὶ Σὲ γινώσκειν ἐξ ὕψους ἀνατολήν, Κύριε, δόξα σοι.

Ἡ γέννησις σου Χριστέ καὶ Θεὲ ἡμῶν, ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον, ὅστις ἦτο ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαρτίας, τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς εἰδωλολατρείας, τὸ θεῖον φῶς τῆς ἀληθοῦς σοφίας, ἔφερε τὴν οὐράνιον διδασκαλίαν, τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας. Κατ' αὐτὴν καὶ οἱ λατρεύοντες τὰ ἄστρα (οἱ Μάγοι), ὀδηγούμενοι ὑπὸ ἐκτάκτου ἀστέρος, ἦλθον εἰς τὴν Βηθλεέμ, εἰς τὸ σπήλαιον, καὶ ἐδιδάχθησαν νὰ προσκυνῶσι Σέ, ὅστις εἶσαι ὁ Ἡλῖος τῆς δικαιοσύνης, ὁ μόνος δίκαιος καὶ ἀναμάρτητος, καὶ νὰ γινώσκωσι Σέ, ὅστις εἶσαι ἡ Ἀνατολή, τὸ θεῖον φῶς, τὸ ὅποιον ἦλθεν ἐξ ὕψους ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἄς ἦνε λοιπὸν δόξα εἰς Σέ, Κύριε.

2. Ἡ κατὰ σάρκα περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(1 Ἰανουαρίου).

Ἀφοῦ ὠρίσθη ἡ 25 Δεκεμβρίου, ὡς ἡμέρα τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, ἐπόμενον ἦτο, ὅτι ἔπρεπε νὰ καθιερωθῇ ὡς ἑορτὴ τῆς Περιτομῆς ἢ μετὰ τὴν Γέννησιν αὐτοῦ ὀγδόη ἡμέρα, ὅτε καὶ ἐγένετο, ἢ 1 Ἰανουαρίου. Κατὰ ταύτην ἑορτάζομεν καὶ τὴν μνήμην τοῦ Μ. Βασιλείου.—Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Περιτομῆς ψάλλει ἡ ἐκκλησία τὸ ἐπόμενον Ἀπολυτίκιον:

Μορφὴν ἀναλλοιώτως ἀνθρωπίνην προσέλαβες,
Θεὸς ὢν κατ' οὐσίαν, Πολυεύσπλαγγνε Κύριε, καὶ
νόμῳ ἐκπληρῶν περιτομὴν, θελήσει καταδέχῃ
σαρκικὴν, ἵνα παύσης τὰ σκιώδη καὶ περιέλης τὸ
κάλυμμα τῶν παθῶν ἡμῶν. Δόξα τῇ ἀγαθότητι τῇ
σῇ· δόξα τῇ εὐσπλαγγνίᾳ σου· δόξα τῇ ἀνεκφράστῳ,
Λόγε, συγκαταβάσει σου.

Ἐνῷ εἶσαι Θεός, Χριστέ, ὅμως ἐξ ἄκρας εὐσπλαγγνίας πρὸς τὸν ἄνθρωπον κατεδέχθης νὰ λάβῃς μορφὴν ἀνθρωπίνην, χωρὶς νὰ παύσης νὰ εἶσαι καὶ Θεός. Διὰ νὰ ἐκπληρώσῃς δὲ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ἐκουσίως κατεδέχθης νὰ περιτμηθῇς σαρκικῶς. Οὕτω δὲ ἔπαυσας τὴν σκιάν τοῦ νόμου, κατέλυσας τοὺς τύπους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ ἀφῆρεςας τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἡμῶν, τ. ἔ. ἐκαθάρισας ἡμᾶς ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας. Ἄς ἦνε λοιπὸν δοξασμένη ἡ ἀγαθότης σου ἢ εὐσπλαγγνία σου, ἡ μεγίστη σου ταπεινοφροσύνη.

3. Τὰ ἅγια Θεοφάνεια.

(6 Ἰανουαρίου).

Ὁ Σωτὴρ κυρίως κατὰ τὴν βάπτισιν αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐπεφάνη ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἤρχισε τὸ δημόσιον αὐτοῦ κήρυγμα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἑορτὴ αὕτη, Ἐπιφάνεια ἢ Θεοφάνεια καλουμένη, κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἀκινήτων δεσποτικῶν ἑορτῶν, σινεορτα-

ζομένη μετὰ τῶν Χριστουγέννων πρὸ τοῦ ἔτους 336, ὅτε καὶ ἐχωρίσθη, διότι δὲν ἦτο ἀκριβῶς γνωστὴ ἡ ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων εἶνε λίαν χαρμόσυνος κατ' αὐτὴν ἀγιάζεται ἡ φύσις τῶν ὑδάτων. Κατὰ τὴν βάπτισιν τοῦ Σωτῆρος ἐπεφάνησαν καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Κατάλληλον πρὸς τὴν ἑορτὴν ταύτην εἶναι τὸ ἐπόμενον χαρμόσυνον Ἀπολυτίκιον:

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίζομένου Σου, Κύριε, ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερῶθη προσκύνησις· τοῦ γὰρ γεννήτορος ἡ φωνὴ προσεμαρτύρει Σοι, ἀγαπητόν Σε Υἱὸν ὀνομάζουσα· καὶ τὸ Πνεῦμα ἐν εἶδει περιστερᾶς, ἐβεβαίου τοῦ Λόγου τὸ ἀσφαλές. Ὁ ἐπιφανείς, Χριστέ ὁ Θεός, καὶ τὸν κόσμον φωτίσας, δόξα σοι.

Ἐνῶ, Κύριε, ἐβαπτίζεσο ἐν Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπὸ τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τότε ἐφανεροῦτο συγχρόνως καὶ προσεκυνεῖτο ἡ Ἁγία Τριάς. Διότι ἡ μὲν φωνὴ τοῦ Πατρὸς, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐγεννήθη, ἐκήρυττε καὶ ἐμαρτύρει εἰς τὸν κόσμον, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, κατεργόμενον ἐπὶ Σε ἐν εἶδει περιστερᾶς, ἐβεβαίου καὶ αὐτό, ὅτι Σὺ ἀληθῶς εἶσαι ὁ Λόγος, τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος¹. Δόξα λοιπὸν ὡς ἦνε εἰς Σε, τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν, τὸν ἐπιφανέντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ φωτίσαντα αὐτὸν διὰ τῆς διδασκαλίας Σου.

4. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. (2 Φεβρουαρίου).

Ἡ ἑορτὴ αὕτη ὠρίσθη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς παραστάσεως τῆς Θεοτόκου μετὰ τοῦ νεοτεχθέντος παιδίου Ἰησοῦ ἐν τῷ ναῷ, ἧτις ἐγένετο μετὰ 40 ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Τότε ὁ δίκαιος πρεσβύτερος Συμεὼν ὁ π ἦ ν τ η σε τὴν Θεοτόκον (ἐξ οὗ καὶ ἡ ἑορτὴ ὀνομάσθη Ὑπα-

* Ἔτεροι ἐρμηνεύουσι τὸ «ἐβεβαίου» τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλές» διὰ τοῦ : «ἐβεβαίωνε τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ». Ὁρθότερα φαίνεται ἡμῖν ἡ ἄνω δοθεῖσα ἐρμηνεία.

π α ν τ ῆ), καὶ ἐδέξατο τὸν Ἰησοῦν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ. Ἐδοξολόγησε δὲ τὸν Θεὸν καὶ εἶπε τό: «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμά σου, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν τοῦ λαοῦ σου, Ἰσραὴλ». Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ψάλλει τὸ κατωτέρω Ἀπολυτίκιον, διὰ τοῦ ὁποῖου μεγαλύνομεν τὴν Θεοτόκον, ἐκ τῆς ὁποίας ἐγεννήθη ὁ Σωτῆρ, καὶ τιμῶμεν τὸν δίκαιον πρεσβύτερον Συμεῶνα, ὅστις ἐδέξατο τὸν Σωτῆρα εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ:

Χαῖρε, κεχαριτωμένη, Θεοτόκε Παρθένε· ἐκ σοῦ γὰρ ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, φωτίζων τοὺς ἐν σκότει. Εὐφραίνου καὶ σύ, Πρεσβῦτα δίκαιε, δεξάμενος ἐν ἀγκάλαις τὸν ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν, χαριζόμενον ἡμῖν καὶ τὴν Ἀνάστασιν.

Χαῖρε, Θεοτόκε Παρθένε, ἥτις εἶσαι πλήρης χάριτος καὶ εὐλογίας, διότι ἐκ σοῦ ἐγεννήθη ὁ Σωτῆρ, ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὅστις φωτίζει τοὺς ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαρτίας εὐρισκομένους. Εὐφραίνου καὶ σύ, γέρον δίκαιε Συμεῶν, ὅστις ἐδέχθη εἰς τὰς ἀγκάλας σου Ἐκεῖνον, ὅστις ἠλευθέρωσε τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, καὶ ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν.

5. Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος.

(6 Αὐγούστου).

Ἡ ἑορτὴ αὕτη ὠρίσθη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν ἱεράν παρ' ἰδοσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους Θαβώρ. Τὸ θεῖον τοῦτο γεγονός διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἐν κεφ. ιζ' 1—5 ἐνθα ἀναφέρεται ἡ αὕτη θεία ρῆσις, ἡ ἀκουσθεῖσα ἐκ τῆς νεφέλης, ὡς ἠκούσθη καὶ κατὰ τὴν βάπτισιν, δηλ. «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀλούετε». Διὰ τῆς μετα-

μορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἔλαμψεν ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια ἐγένοντο λευκὰ ὡς τὸ φῶς, κατεδείχθη πάλιν ἡ θεότης καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν τριῶν πιστῶν μαθητῶν του, τοῦ Πέτρου, τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννου. Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ψάλλεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν τὸ ἐπόμενον Ἀπολυτίκιον:

Μετεμορφώθης ἐν τῷ ὄρει, Χριστέ ὁ Θεός, δείξας τοῖς μαθηταῖς σου τὴν δόξάν σου, καθὼς ἠδύναντο λάμψον καὶ ἡμῖν τοῖς ἀμαρτωλοῖς τὸ φῶς σου τὸ αἰδίον· πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου· Φωτοδότα, δόξα σοι.

Μετεμορφώθης, Χριστέ, ἐπὶ τοῦ ὄρους (Θαβῶρ) καὶ τοιουτοτρόπως ἔδειξας εἰς τοὺς μαθητάς σου τὴν δόξαν σου, καθὼς ἠδύναντο νὰ ἴδωσι ταύτην. Λάμψον λοιπὸν καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς τὸ φῶς σου τὸ αἰώνιον· δὸς νὰ λάμψωμεν καὶ ἡμεῖς ὡς οἱ δίκαιοι, κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν. Πρὸς τοῦτο δὲ παρακαλοῦμεν καὶ τὴν Θεοτόκον νὰ πρεσβεύῃ παρὰ σοί. Δόξα λοιπὸν ὡς εἶνε εἰς Σέ, τὸν Φωτοδότην.

6. Ἡ Ὑψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

(14 Σεπτεμβρίου).

Ἡ ἑορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ διακρίνεται ἀπὸ τὰς ἄλλας πέντε ἑορτάς, τὰς ὁποίας ἄγει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία πρὸς ἀνάμνησιν τῆς εὐρέσεως καὶ προσκυνήσεως τοῦ ζωοποιῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ. Ἀναμνησκόμεθα δὲ κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην τῆς εὐρέσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ὑπὸ τῆς ἀγίας Ἐλένης (325). Ἐπειδὴ δὲ ὁ τότε ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Μακάριος ὕψωσεν ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου (ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνῶς τοῦ Ναοῦ) τὸν Σταυρόν, ἵνα ἴδῃ καὶ προσκυνήσῃ αὐτὸν τὸ πλῆθος, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἑορτὴ ὠνομάσθη «Ὑψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ». Ὁ δὲ λαός, ἰδὼν τὸν Σταυρόν, ἐβόησε τὸ «Κύριε, ἐλέησον». Τοῦτο καὶ σήμερον πολλάκις ἐπαναλαμβάνεται, ὅταν ὁ λειτουργὸς ποιῇ τὴν λιτα-

νείαν τοῦ Σταυροῦ μετὰ τὸν Ὁρθρον, κατὰ τὸ τελευταῖον «ἅγιος ὁ Θεὸς» τῆς δοξολογίας, καὶ δέεται τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῶν πιστῶν, ἰστάμενος ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ, κλίνων τὴν κεφαλὴν μέχρι τοῦ ἐδάφους καὶ κρατῶν ἐν χειρὶ τὸν τίμιον Σταυρὸν μετ' ἀνθέων, ἰδίως βασιλικῶν. Ἡ ἱερὰ παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι τὸ εὐῶδες τοῦτο φυτὸν ἐφύετο συνεχῶς ἐπὶ τοῦ μέρους ἐκείνου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἦτο κεχωματισμένος ὁ τίμιος Σταυρὸς*.

Ἡ τελετὴ αὕτη ἀναμνησθεὶς καὶ τὴν λιτανείαν, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἡρακλεῖος (628), ὅτε κατετρόπωσε τοὺς Πέρσας καὶ ἔλαβε παρ' αὐτῶν τὸν τίμιον Σταυρὸν, τὸν ὁποῖον οὗτοι εἶχον ἀρπάσει, ὅτε ἐλεηλήτησαν τὴν Παλαιστίνην (614). Διὰ τὴν περιφανῆ ταύτην νίκην τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τῶν βαρβάρων ἡ ἑορτὴ αὕτη τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἐγένετο καὶ ἑορτὴ βασιλική. Πρὸς τοῦτοις ἐποιήθη καὶ τὸ ἐπόμενον Ἀπολυτίκιον, τὸ ὁποῖον ψάλλεται καὶ κατὰ τὴν Γ' Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τὴν ἐπικαλουμένην Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνησεως:

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου, νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατ' ἐναντίον δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα.

Κύριε, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τοὺς πιστοὺς, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν κληρονομίαν σου· χαρίζων εἰς τοὺς βασιλεῖς νίκας κατὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ προφυλάττων διὰ τοῦ τιμίου Σταυροῦ τὸ ἔθνος, τὴν βασιλείαν καὶ τὸ χριστιανικὸν σου πολίτευμα.

* Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν κατὰ τὴν τέλει τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἁγιασμοῦ μεταχειρίζεται συνήθως βασιλικὸν πρὸς ραντισμὸν τῶν πιστῶν.

Γ'.

**ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΩΝ
ΔΕΣΠΟΤΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ**

**1. Πρώτη Κυριακή τῶν νηστειῶν ἢ Κυριακή
τῆς Ὁρθοδοξίας.**

Ἡ Κυριακή τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ὀνομάζεται Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὀνομάσθη δὲ οὕτω, διότι κατ' αὐτὴν ἐγένετο ἡ ἀναστήλωσις τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν τοῖς ναοῖς ἐπὶ τῆς βασιλείσσης Θεοδώρας (842), καὶ ἔπαυσεν ὁ ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτη κατ' αὐτῶν πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἤγειραν οἱ εἰκονομάχοι, οἵτινες ἔθραυσαν τὰς εἰκόνας καὶ ἀπέβαλον αὐτὰς ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας. Δὲν ἐνόουν δὲ οἱ αἱρετικοὶ οὗτοι, ὅτι τὰς εἰκόνας δὲν λατρεύομεν ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι, ἀλλ' ἀπλῶς τιμῶμεν. Ἡ δὲ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις ἀναβαίνει εἰς τὸ πρωτότυπον, ὅταν ἀσπαζώμεθα τὰς ἁγίας εἰκόνας. Ἐπειδὴ λοιπὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔπαυσαν καθόλου αἱ αἱρέσεις καὶ οἱ διωγμοὶ κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐστερεώθη δὲ ἡ Ὁρθοδοξία, διὰ τοῦτο ὠρίσθη, ἵνα κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἐορτάζεται ἡ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων καὶ ὁ θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας. Πρὸς τοῦτο ἐποιήθη τὸ ἕξῃς Ἀπολυτίκιον:

Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός· βουλήσει γὰρ ἠυδόκησας σαρκὶ ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ, ἵνα ρύσῃ οὖς ἔπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμέν Σοι. Χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον.

Τὴν ἁγίαν εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, ἀγαθέ, ζητοῦντες συγχώρησιν τῶν πταισμάτων μας παρὰ σοῦ, τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν. Διότι ἐκουσίως κατεδέχθης νὰ ἀνέλθῃς σαρ-

κικῶς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, διὰ τὴν σῶσιν ἡμᾶς τὰ πλάσματά σου, ἀπὸ τῆν δουλείαν τοῦ ἐχθροῦ. "Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν καὶ ψάλλομεν. Σῶτερ ἡμῶν, σὺ ἔφερες τὴν χαρὰν παντοῦ, διότι ἦλθες διὰ τὴν σῶσιν τὸν κόσμον.

2. Τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη λέγεται τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, διότι μετὰ τὸν Ὁρθρον φέρεται ὁ τίμιος Σταυρὸς ὑπὸ τοῦ λειτουργοῦ εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ πρὸς προσκύνησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν πιστῶν. Ἡ Ἐκκλησίαι ἡμῶν διέταξε τὴν τελετὴν ταύτην, ὅπως οἱ πιστοί, βλέποντες τὸν Σταυρὸν καὶ ἐνθυμούμενοι τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος, λαμβάνωσι θάρρος καὶ δύναμιν νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς νηστείας. Ὁ Σταυρὸς εἶναι ἡ δύναμις, τὸ φυλακτήριον, τὸ ἱερώτερον κόσμημα τοῦ Χριστιανοῦ. Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς Κυριακῆς ταύτης εἶνε τὸ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ὅπερ ἰδὲ ἐν σελ. 25).

3. Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἐορτάζομεν τὴν λαμπρὰν καὶ θριαμβευτικὴν εἴσοδον τοῦ Ἰησοῦ, καθημένου ἐπὶ πώλου ὄνου, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅτε ὑπεδέχθη αὐτὸν τὸ πλῆθος, φέρον ἐν χερσὶ βαΐα (— κλάδους) φοινίκων (συμβόλου νίκης). Οἱ δὲ παῖδες, προπορευόμενοι καὶ ἀκολουθοῦντες, ἔκραζον. «Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ». Ἡ τιμὴ αὕτη ἐγένετο εἰς τὸν Ἰησοῦν, διότι ἀνέστησε τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἐν τῇ Βηθανίᾳ τὸν Λάζαρον. — Τὰ βαΐα εὐλογοῦνται παρ' ἡμῶν ἐνῶ ψάλλεται ὁ Ὁρθρος (κατὰ τοὺς Αἴνους), ὅτε καὶ πρέπει νὰ διανέμονται. — Ἡ ἑβραϊκὴ λέξις «Ὡσαννὰ» ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ «σῶσον, παρακαλῶ, βασιλεῦ» ἢ «δόξα ὡς ἦγε εἰς Σέ». Τὸ τῆς ἐορτῆς ταύτης Ἀπολυτίκιον ἔχει οὕτω:

Τὴν κοινὴν Ἀνάστασιν πρὸ τοῦ Σοῦ Πάθους

πιστούμενος, ἐκ νεκρῶν ἤγειρας τὸν Λάζαρον, Χριστὲ ὁ Θεός. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὡς οἱ παῖδες τὰ τῆς νίκης σύμβολα φέροντες, Σοὶ τῷ νικητῇ τοῦ θανάτου βοῶμεν. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Σὺ, Χριστὲ καὶ Θεὲ ἡμῶν, ἤγειρας τὸν Λάζαρον ἐκ νεκρῶν. Οὕτω δὲ ἀπέδειξας καὶ ἐβεβαίωσας, πρὶν ἤδη πάθῃς, ὅτι πάντες θά ἀναστῶμεν. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, καθὼς οἱ παῖδες τῶν Ἑβραίων, φέροντες τὰ σύμβολα τῆς νίκης, τὰ βαῖα τῶν φοινίκων, βοῶμεν εἰς Σέ, τὸν νικητὴν τοῦ θανάτου. Σῶσον ἡμᾶς. Θεεῖ, ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς· εὐλογημένος εἶσαι Σὺ ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

4. Κυριακὴ τοῦ Πάσχα.

Ἡ ἑορτὴ αὕτη διακρίνεται διὰ τὸ ἔκτακτον καὶ θεῖον γεγονός τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος. Εἰς ἡμᾶς δὲ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανούς, οἵτινες παρασκευαζόμεθα δι' αὐστηρᾶς νηστείας, ἔτι λαμπροτέρα ἀνατέλλει ἡ χαρμῶσυνος ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως· διὰ τοῦτο καὶ Λ α μ π ρ ἄ ὀνομάζεται. Τὸ Π ἄ σ χ α, λέξις Ἑβραϊκὴ, σημαίνουσα δι ἄ β α σ ι ν, εἶνε ἑορτὴ τῶν Ἑβραίων, καθιερωθεῖσα πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ὑπ' αὐτῶν διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν λέξιν ταύτην, ἐννοοῦντες δι' αὐτῆς, ὅτι διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἠλευθερώθημεν ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἀμωστίας καὶ μετεβιβάσθημεν ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Πάσχα τῶν Ἑβραίων συμπίπτει σχεδὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν καὶ ἡμεῖς ἑορτάζομεν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο διετηρήθη καὶ παρ' ἡμῖν ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις Πάσχα. Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς χαρμῶσυνου ταύτης ἑορτῆς εἶναι τὸ ἐπόμενον.

Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατο πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος.

Ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν· διὰ δὲ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπάτησε καὶ κατήργησε τὸν θάνατον, χάρισας ζωὴν εἰς τοὺς ἐν τοῖς μνήμασι.

5. Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ.

Ὀνομάζεται οὕτως ἡ Κυριακὴ αὕτη, διότι κατ' αὐτὴν ἐορτάζομεν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος ἐνώπιον τῶν μαθητῶν του, ἐνῶ αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι. Προσέτι καὶ ὁ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης μὴ πιστεύων, εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου Θωμᾶς ἐπίστευσεν εἰς αὐτήν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐψηλάφησε καὶ εἶδε τὸν τύπον τῶν ἤλων εἰς τὰς χεῖρας, καὶ τὴν πληγὴν εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ Σωτῆρος. Ἐπὶ τῇ ἐορτῇ ταύτῃ ψάλλει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τὸ ἕξῃς Ἀπολυτίκιον:

Ἐσφραγισμένου τοῦ μνήματος, ἡ ζωὴ ἐκ τάφου ἀνέτειλας, Χριστέ ὁ Θεός· καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, τοῖς μαθηταῖς ἐπέστης ἡ πάντων Ἀνάστασις, πνεῦμα εὐθὲς δι' αὐτῶν ἐγκαινίζων ἡμῖν κατὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Ἐνῶ τὸ μνῆμά σου, Χριστέ, ἦτο ἐσφραγισμένον, σὺ ὅμως ἀνέστης ἐκ τοῦ τάφου, ἐπειδὴ εἶσαι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις. Ὁ τάφος δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν ζωὴν. Ἐνῶ δὲ καὶ αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι, σὺ, Χριστέ, ὅστις εἶσαι ἡ ἀνάστασις πάντων, παρουσιάσθης ἐνώπιον τῶν μαθητῶν σου, παρέχων καὶ καθιερώνων εἰς τὸν κόσμον δι' αὐτῶν νέον πνεῦμα, πνεῦμα δικαιοσύνης καὶ ἀγιασμοῦ. Τοῦτο δὲ ἐπραξας, διότι εἶσαι φιλόανθρωπος.

6. Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων.

Ἡ Κυριακὴ αὕτη εἶναι καθιερωμένη πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων γυναικῶν, αἵτινες ἤλθον λίαν πρῶτ' τὴν ἐπομένην τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ, διὰ νὰ ἀλείψωσιν αὐτὸν μὲ μύρα. Διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν καὶ Μυροφόροι· ἡ δὲ πρὸς τιμὴν αὐτῶν Κυριακὴ Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων.—Συνεορτάζονται δὲ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ εὐσεβεῖς Ἰωσήφ, ὁ ἐκ τῆς

πόλεως Ἀριμαθαίας, καὶ ὁ Νικόδημος, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν κρυφίων μαθητῶν τοῦ Κυρίου, νομομαθῆς καὶ λόγιος.—Τὸ μὲν ἀπολυτίκιον τῆς Κυριακῆς ταύτης εἶνε τὸ τοῦ Ἦχου Β' (ὑπερ ἰδὲ ἐν σελ. 8) πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Ἰωσήφ ἐμελοποιήθη τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον:

Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελὼν, τὸ ἄχραντόν σου σῶμα, σινδόνι καθαρᾷ εἰλήσας καὶ ἀρώμασιν, ἐν μνήματι καινῷ κηδεύσας ἀπέθετο. ἀλλὰ τριήμερος ἀνέστης, Κύριε, παρέχων τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Διὰ τοῦ ἀπολυτικίου τούτου διδασκόμεθα, ὅτι ὁ εὐσεβὴς καὶ σεμνὸς γέρον Ἰωσήφ, ἀφοῦ κατεβίβασε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ, ἔλαβε σινδόνα καθαρὰν καὶ περιετύλιξε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον ἤλειψε μὲ ἀρώματα. Ἐπειτα δὲ τὸ ἐκήδευσε καὶ τὸ ἀπέθεσε ἐν μνήμα νέον. Ἄλλ' ὁ Σωτὴρ Θεὸς ὢν, ἀνέστη μετὰ τρεῖς ἡμέρας, παρέχων εἰς τὸν κόσμον τὸ μέγα ἔλεος.

Πρὸς τιμὴν δὲ τῶν Μυροφόρων ψάλλει ἡ ἐκκλησία ἡμῶν τὸ ἐπόμενον τροπάριον:

Ταῖς Μυροφόροις Γυναίξι, παρὰ τὸ μνήμα ἐπιστὰς ὁ ἄγγελος ἐβόα. Τὰ μύρα τοῖς θνητοῖς ὑπάρχει ἀρμόδια, Χριστὸς δὲ διαφθορᾶς ἐπεδείχθη ἀλλότριος· ἀλλὰ κραυγάσατε. Ἀνέστη ὁ Κύριος παρέχων τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Τὸ νόημα τοῦ Ἀπολυτικίου τούτου εἶνε τὸ ἐξῆς:

Ὁ Ἄγγελος παρουσιασθεὶς εἰς τὰς Μυροφόρους γυναῖκας, αἵτινες ἴσταντο πλησίον εἰς τὸ μνήμα, ἔλεγε. Τὰ μύρα εἶναι κατάλληλα διὰ τοὺς θνητοὺς ἀνθρώπους, ἵνα μὴ φθειρῆται τὸ σῶμα αὐτῶν· ἀλλ' ὁ Σωτὴρ εἶνε Θεός, εἶνε ἄφθαρτος, καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει ἀνάγκην μύρων. Ὑπάγετε λοιπὸν καὶ κηρύξατε εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ὅτι ἀνέστη ὁ Κύριος, παρέχων εἰς τὸν κόσμον τὸ μέγα ἔλεος.

7. Ἡ Μεσοπεντηκοστή.

Λέγεται οὕτως ἡ ἑορτὴ αὕτη, διότι τελεῖται ἐν τῷ

μέσων πενήκοντα ἡμερῶν, ἦτοι τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν τετάρτην ἑβδομάδα, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σολομῶντος, ἥτις ἐγένετο «μεσουσῆς τῆς ἑορτῆς»*, ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης (κεφ. ζ' 14). Σχετικὸν πρὸς τὴν περικοπὴν ταύτην τοῦ Εὐαγγελίου εἶνε καὶ τὸ τῆς ἑορτῆς Ἀπολυτίκιον:

Μεσουσῆς τῆς ἑορτῆς, διψῶσάν μου τὴν ψυχὴν εὐσεβείας πότισοννάματα, ὅτι πᾶσι, Σωτήρ, ἐβόησας· ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, Χριστέ ὁ Θεός, δόξα σοι.

Ενῶ ἡ ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας ἦτο ἐν τῷ μεσῶ, Σὺ, Χριστέ, ἐπότιζες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν σου μὲ θεῖα νάματα καὶ ἔλεγες εἰς πάντας· ὅστις διψῇ (ἐπιθυμεῖ νὰ διδαχθῇ τὴν θείαν ἀλήθειαν), ἄς ἔλθῃ πρὸς με καὶ ἄς πῖνῃ ὕδωρ ζωῆς (ἦτοι ἄς διδαχθῇ τὰς θείας μου ἀληθείας). Δόξα λοιπὸν ἄς ἦνε εἰς σέ, ὅστις εἶσαι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς.

Τοῦτο καὶ σήμερον λέγομεν, παρακαλοῦντες τὸν Σωτήρα νὰ ποτίσῃ μὲ θεῖα νάματα, δηλ. μὲ θεῖαν διδασκαλίαν, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἥτις διψῇ, τ. ἔ. ἔχει ἀνάγκην διδασκαλίας.

8. Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου.

Τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐορτάζομεν τὴν Ἀνάληψιν αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἥτις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, παρόντων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Τότε ἠὐλόγησεν αὐτούς, καὶ ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ στείλῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Δύο δὲ ἄγγελοι εἶπον πρὸς τοὺς ἐκπεπληγμένους μαθητάς, οἵτινες ἐβλεπον τὸν Ἰησοῦν φερόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπὶ νεφέλης φωτεινῆς: « Ἄνδρες » Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε, ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; » Οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, » ἐλεύσεται πάλιν ὁ αὐτὸς τοιοιουτρόπως, ὡς εἶδετε αὐτὸν

* Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἦτο ἡ τῆς Σκηνοπηγίας, τελουμένη πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ὑπὸ σκηνᾶς διαμονῆς τῶν Ἑβραίων ἐν ἐρήμῳ καὶ διαρκοῦσα ἡμέρας πενήκοντα.

« πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν». (Λουκᾶς κδ' 46—52 καὶ Πράξ. α' 1—12). Οἱ μαθηταὶ λαβόντες τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην, χαίροντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀναμένοντες τὴν κάθοδον τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Καταλλήλως πρὸς τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐποιήθη τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον:

Ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, χαροποιήσας τοὺς μαθητάς τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· βεβαιωθέντων αὐτῶν διὰ τῆς εὐλογίας, ὅτι σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου.

Ἀνῆλθες μετὰ δόξης (ἐπὶ νεφέλης φωτεινῆς), Χριστέ, εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἀφ' οὗ ἐχαροποίησας τοὺς μαθητάς σου, ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτούς, ὅτι θὰ στείλῃς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἵνα φωτίσῃ αὐτούς εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν. Ἐβεβαιώθησαν δὲ προσέτι, ὅτι εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, ἐπειδὴ τοὺς ἠυλόγησας, καὶ ἤκουσαν παρὰ τῶν ἀγγέλων, ὅτι θὰ ἔλθῃς πάλιν ἐν δόξῃ, ὡς Θεός, ἵνα κρίνῃς τὸν κόσμον.

9. Ἡ Πεντηκοστή.

Πεντηκοστὴ ὀνομάζεται ἡ δεσποικὴ αὕτη ἑορτὴ, ἡ πίπτουσα κατὰ Κυριακὴν, διότι ἑορτάζεται τὴν πεντηκοστὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ Πάσχα, πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶνε μεγίστη, διότι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐξέρχονται οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸ κήρυγμα, φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Πράξ. β' 1—13 καὶ ἐξῆς).

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν, ψάλλεται ὁ Ἑσπερινός, καθ' ὃν κλίνομεν τὸ γόνυ, ἀναγιγνωσκομένων εὐχῶν τινων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπικαλούμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ πιστοὶ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Κατ' ἐξαίρεσιν τὴν Κυριακὴν ταύτην γόνυ κλίνομεν.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς ἔχει οὕτως:

Εὐλογητὸς εἶ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἀλιεῖς ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας, φιλόανθρωπε, δόξα σοι.

Εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος εἶσαι, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅστις ἀνέδειξας πανσόφους τοὺς ἀλιεῖς, τοὺς πρότερον ἀπαιδεύτους, καταπέμψας εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Δι' αὐτῶν δὲ κατώρθωσας νὰ ἐλκύσῃς εἰς τὴν Θρησκείαν σου τὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο καὶ δοξάζομέν Σε, φιλόανθρωπε.

10. Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πάντων

Κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην μνεῖαν ποιούμεθα π ἄ ν τ ὠ ν τ ὠ ν ἁ γ ῖ ω ν, καὶ μάλιστα τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, οἵτινες διὰ τῶν ἀγῶνων καὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν ἐστόλισαν, ἐθεμελίωσαν καὶ ἐστήριξαν τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν. Ἐπειδὴ δὲ πολλῶν ἁγίων καὶ διδασκάλων τῆς πίστεως τὰ ὀνόματα δὲν εἶνε γνωστά, οὔτε ἐξηκριβώθη μέχρι σήμερον ποῦ ἀπέθανον, διὰ τοῦτο σοφῶς ὥρισεν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, ἵνα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, τῇ Κυριακῇ μετὰ τὴν Πεντηχοστὴν, ἐορτάζωνται συγχρόνως πάντες οἱ ἅγιοι καὶ οἱ μάρτυρες τῆς πίστεως.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ψάλλονται δύο Ἀπολυτίκια. Καὶ τὸ μὲν τῆς Κυριακῆς εἶνε τὸ τοῦ Ἦχου πλ. δ', ὅπερ ἰδὲ ἐν σελ. 19, τὸ δὲ τῶν ἁγίων Πάντων τὸ ἐπόμενον:

Τῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ Μαρτύρων Σου, ὡς πορφύραν καὶ βύσσον τὰ αἵματα, ἡ Ἐκκλησία σου στολισαμένη, δι' αὐτῶν βοᾷ σοι, Χριστέ ὁ Θεός. Τῷ λαῷ σου τοὺς οἰκτιρμούς σου κατάπεμψον, εἰρήνην τῇ πολιτείᾳ σου δώρησαι, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Ὁ ὕμνογράφος διὰ τοῦ Ἀπολυτικίου τούτου ἤθελε νὰ διδάξῃ, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν εἶνε ἐστολισμένη ὡς νύμφη, φέρουσα ὡς ἐνδύματα ἀντὶ πορφύρας καὶ βύσσου, δηλ. πολυτελῶν ὑφασμάτων, τὰ αἵματα, τ. ἔ. τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ μαρτύρια τῶν ἁγίων. Τὰ ὅσα τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἁγίων

εἶνε τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας. Τοὺς ἁγίους ἔχομεν πρεσβευτὰς ἡμῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτῶν καὶ ἡμεῖς βοῶμεν πρὸς σὲ τὸν Θεὸν ἡμῶν. Κατάπεμψον τοὺς οἰκτιρμούς σου εἰς τὸν λαόν σου, δώρησον εἰς τὸ βασίλειόν σου εἰρήνην, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Δ'.

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΩΝ ΕΟΡΤΩΝ

Θεομητορικαὶ ἑορταὶ λέγονται ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας ἄγει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία πρὸς τιμὴν τῆς Θεομήτορος. Τέσσαρες δὲ εἶναι κυρίως αἱ μεγάλαι Θεομητορικαὶ ἑορταί, ἡ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ τῶν Εἰσοδίων, ἡ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἡ τῆς Κοιμήσεως.

1. Τὸ γενέθλιον τῆς Θεοτόκου.

(8 Σεπτεμβρίου).

Ἡ ἑορτὴ αὕτη τελεῖται πρὸς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἐγεννήθη ἡ Θεοτόκος, τῆς ὁποίας γονεῖς ἦσαν ὁ Ἰωακεὶμ καὶ ἡ Ἄννα.

Τὸ ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς ταύτης ἔχει οὕτως·

Ἡ γέννησίς Σου, Θεοτόκε, χαρὰν ἐμήνυσε πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ· ἐκ Σοῦ γὰρ ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ λύσας τὴν κατάραν ἔδωκε τὴν εὐλογίαν καὶ καταργήσας τὸν θάνατον ἔδωρήσατο ἡμῖν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Ἡ γέννησίς σου, Θεοτόκε, χαρὰν μεγάλην ἐμήνυσεν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην διότι ἐκ σοῦ ἐγεννήθη ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅστις, ἀφοῦ ἔλυσε τὴν κατάραν τῶν πρωτοπλάστων, ἔδωκε τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν σωτηρίαν εἰς τὸν κόσμον· καί, ἀφοῦ κατήργησε τὸν θάνατον διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίας, ἔδωρήσεν εἰς ἡμᾶς τὴν αἰώνιον ζωὴν.

2. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.

(21 Νοεμβρίου).

Οἱ γονεῖς τῆς Θεοτόκου Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννα ἦσαν ἄτεκνοι. Παρεκάλουν δὲ τὸν Θεὸν νὰ χάριση εἰς αὐτοὺς τέκνον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀφιέρουν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ναοῦ. Ἐνῶ δὲ ἦσαν προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν, ἀπέκτησαν τὴν Θεοτόκον Μαρίαν, τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσαν εἰς τὸν Ναὸν κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν των, ὅτε αὕτη ἦτο τριῶν ἐτῶν. Παρέμεινε δὲ ἡ Θεοτόκος ἐν τῷ ναῷ 12 ἢ 13 ἔτη, μεθ' ὃ κατ' ἀπόφασιν τῶν ἱερέων ἐμνηστεύθη τὸν δίκαιον Ἰωσήφ.— Πρὸς ἀνάμνησιν λοιπὸν τῆς Εἰσόδοῦ τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ναὸν ὠρίσθη ἡ ἑορτὴ αὕτη, ἔχουσα τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον.

Σήμερον τῆς εὐδοκίας Θεοῦ τὸ προοίμιον, καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας ἡ προκήρυξις· ἐν ναῷ τοῦ Θεοῦ τρανώς ἡ Παρθένος δείκνυται, καὶ τὸν Χριστὸν τοῖς πᾶσι προκαταγγέλλεται. Αὐτῇ καὶ ἡμεῖς μεγαλοφώνως βοήσωμεν. Χαῖρε τῆς οἰκονομίας τοῦ Κτίστου ἡ ἐκπλήρωσις.

Σήμερον, ὅτε εἰσάγεται ἡ Θεοτόκος εἰς τὸν Ναὸν, ἀρχεται νὰ φανερωῦται ἡ θεία χάρις, ἡ ἱερὰ βουλὴ τοῦ Θεοῦ· σήμερον προκηρύσσεται ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων· σήμερον τρανώς δείκνυται ἡ Παρθένος, ἀφιεροῦται εἰς τὸν ναὸν, καὶ προαναγγέλλεται εἰς πάντας, ὅτι ἐξ αὐτῆς θὰ γεννηθῇ ὁ Σωτὴρ. Πρὸς αὐτὴν καὶ ἡμεῖς μεγαλοφώνως ἄς βοήσωμεν. Χαῖρε, Θεοτόκε, διότι διὰ σοῦ πρόκειται νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ θεία οἰκονομία, ἡ θεία βουλὴ, ἥτοι ἡ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

(25 Μαρτίου).

Ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Παρθένον Μαριάμ, ὅτι θὰ γεννήσῃ τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου ἐκ Πνεύματος ἁγίου, εἰπὼν. «Χαῖρε, Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν,

καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου». — Πρὸς τιμὴν λοιπὸν καὶ μνήμην τοῦ χαρμοσύνου τούτου θείου γεγονότος ὠρίσθη ἡ ἑορτὴ αὕτη, ἣτις εἶνε ἀρχαιοτάτη, ρίζα τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν διὰ τοῦτο καὶ τινες θεωροῦσιν αὐτὴν δεσποτικὴν ἑορτὴν. Ὁρίσθη δὲ νὰ ἑορτάζηται ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου, ἀφοῦ προηγουμένως ὠρίσθη ἡ 25η Δεκεμβρίου, ὡς ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. — Παρ' ἡμῖν ἡ ἑορτὴ αὕτη ἔχει πολὺ τὸ χαρμοσύνον, προσλαμβάνουσα ἅμα καὶ ἔθνικὸν χαρακτήρα, διότι κατ' αὐτὴν ὑψώθη ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν κατὰ τὸ 1821.

Πανηγυρικὸν δὲ καὶ χαρμοσύνον εἶναι καὶ τὸ ἐπόμενον Ἁπολυτικίον τῆς ἑορτῆς:

Σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον, καὶ τοῦ ἀπ' αἰῶνος μυστηρίου ἡ φανέρωσις· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς τῆς Παρθένου γίνεταί, καὶ Γαβριὴλ τὴν χάριν εὐαγγελίζεται. Δι' ὃ καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ τῇ Θεοτόκῳ βοήσωμεν· Χαῖρε, Κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καταδηλοῦται τὸ ὅλον τῆς σωτηρίας ἡμῶν, διότι κατ' αὐτὴν σαφῶς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγγέλου εὐαγγελίζεται εἰς τὸν κόσμον, ὅτι θὰ ἔλθῃ ὁ Σωτὴρ· σήμερον φανεροῦται τὸ ἀπ' αἰῶνος μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου· ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται υἱὸς τῆς Παρθένου, δηλ. ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ τὴν χάριν ταύτην κηρύττει εἰς τὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Ἁγγέλου ἅς ψάλλωμεν εἰς τὴν Θεοτόκον. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος εἶναι μετὰ σοῦ.

4. Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

(15 Αὐγούστου).

Ἀπ' ἀρχαιοτάτων ἡ ἑορτὴ αὕτη ἦτο ἡ κυρίως Θεομητορικὴ ἑορτὴ. Διὰ τοῦτο προηγεῖται ταύτης δεκαπενθήμερος νηστεία, δεκαπενταύγουστον συνήθως καλουμένη, καθιερωθεῖσα πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου εἰς

ἔνδειξιν πένθους ἐπὶ τῇ κοιμήσει αὐτῆς. Ἡ Θεοτόκος ἐκηδεύθη ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ ἐτάφη ἐν τῷ χωρίῳ Γεθσημανῆ. Ἡ ἱερά παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ταφῆς αὐτῆς μετέστη εἰς τοὺς οὐρανοὺς παρὰ τῷ Υἱῷ αὐτῆς. Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ ταύτῃ ἐποιήθη τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον:

Ἐν τῇ Γεννήσει τὴν Παρθενίαν ἐφύλαξας, ἐν τῇ Κοιμήσει τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες, Θεοτόκε, μετέστης πρὸς τὴν ζωὴν, μήτηρ ὑπάρχουσα τῆς ζωῆς, καὶ ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς λυτρουμένη ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ἐφύλαξας, Θεοτόκε, τὴν παρθενίαν, κατὰ τὴν κοιμήσιν σου, δὲν ἐγκατέλιπες τὸν κόσμον, ἀλλὰ πάντοτε πρεσβεύεις ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τῷ Υἱῷ σου καὶ Θεῷ ἡμῶν. Ἀνῆλθες πρὸς τὴν ζωὴν, πρὸς τὸν Σωτῆρα, ἐπειδὴ εἶσαι μήτηρ αὐτοῦ. Σὺ δέ, Θεοτόκε, σφάζεις καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκ θανάτου διὰ τῶν πρεσβειῶν σου πρὸς τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω τεσσάρων θεομητορικῶν ἑορτῶν εἶνε καὶ ἄλλαι τινές.

1) Ἡ σὺ ν α ξ ι ς τ ῆ ς Θ ε ο τ ό κ ο υ, τελουμένη τῇ 26 Δεκεμβρίου πρὸς τιμὴν αὐτῆς, ἐπειδὴ τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἑορτάζεται ἡ ἐξ αὐτῆς γέννησις τοῦ Σωτῆρος.—Σὺ ν α ξ ι ς δὲ λέγεται διότι σ υ ν ἡ χ θ η σ α ν (συνηθροίσθησαν) οἱ πιστοὶ ἐν τῷ ναῷ πρὸς πανηγυρισμὸν αὐτῆς. Ἔθος δὲ ἀρχαιότατον ἦτο νὰ συνέρχωνται οἱ πιστοὶ ἐν τῷ ναῷ καὶ πανηγυρίζωσι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλαβε μέρος ἐνεργὸν καὶ σπουδαῖον κατὰ τὴν τέλει ἐκτάκτου τινὸς γεγονότος, τὸ ὁποῖον ἐωρτάσθη τὴν ἀμέσως προηγουμένην ἡμέραν.—Τοιαύτην σημασίαν ἔχει καὶ ἡ Σὺ ν α ξ ι ς τοῦ Προδρόμου (7 Ἰανουαρίου), ἐπειδὴ τὴν προηγουμένην ἐγένετο ἡ βάπτισις τοῦ Σωτῆρος ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ψάλλεται τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, ὅπερ ἰδὲ ἐν σελ. 20.

2) Ἡ σὺ λ λ η ψ ι ς τ ῆ ς Θ ε ο μ ῆ τ ο ρ ο ς

Ἄ ν ν η ς.— Ἡ ἑορτὴ αὕτη τελεῖται τῇ 9ῃ Δεκεμβρίου, ἀφοῦ πρότερον καθιερώθη ἡ 8ῃ Σεπτεμβρίου, ὡς ἑορτὴ τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ἥτοι χρονικὸν διάστημα 9 μηνῶν. Ὁρίσθη δὲ ἡ ἑορτὴ αὕτη πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ ἄτεκνοι καὶ προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν γονεῖς τῆς Θεοτόκου, ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα, ἠξιώθησαν χάριν τῆς μεγάλης αὐτῶν εὐσεβείας νὰ ἀποκτήσωσι τέκνον, δηλ. τὴν Θεοτόκον. Ὅ,τι εἶνε ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος τοῦτο αὐτὸ εἶνε καὶ ἡ ἑορτὴ αὕτη διὰ τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου. Εἶνε τὸ πρῶτον ἄγγελμα τῆς Ἄννης, ὅτι θὰ γεννήσῃ τὴν Παρθένον Μαριάμ.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς ταύτης εἶνε τὸ ἐξῆς:

Σήμερον τῆς ἀτεκνίας δεσμὰ διαλύονται· τοῦ τοῦ Ἰωακείμ γὰρ καὶ τῆς Ἄννης εἰσακούων Θεός, παρ' ἐλπίδα τεκεῖν αὐτοὺς σαφῶς ὑπισχνεῖται θεόπαιδα· ἐξ ἧς αὐτὸς ἐτέχθη ὁ ἀπερίγραπτος, βροτὸς γεγωνῶς, δι' Ἀγγέλου κελεύσας βοῆσαι αὐτῇ· Χαῖρε, κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.

Διὰ τοῦ Ἀπολυτικίου τούτου διδασκόμεθα, ὅτι ἡ ἀτεκνία τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννης διελύθη· ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τὴν δέησιν αὐτῶν, καὶ ὑπεσχέθη νὰ γεννήσωσι τέκνον, ἐνῶ δὲν εἶχον πλέον ἐλπίδα νὰ ἀποκτήσωσι τοιοῦτον. Ἐκ τοῦ τέκνου τούτου, τ. ἔ. τῆς Θεοτόκου, ἐγεννήθη ὁ Σωτῆρ, ὅστις ὡς Θεός, εἶνε ἀχώρητος καὶ ἀπερίγραπτος· ἐγένετο δὲ ἄνθρωπος χάριν ἡμῶν. Τοῦτο δ' ἀνηγγέλθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ἀγγέλου εἰς τὴν Θεοτόκον, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτήν: Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος εἶνε μετὰ σοῦ.

3) Ὁ ἀ κ ά θ ι σ τ ο ς ὕ μ ν ο ς.— Ὁ ὕμνος οὗτος ὅστις σύγκειται ἀπὸ διάφορα τροπάρια, εὐφήμια καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὴν Θεοτόκον (Χαῖρε κλ.), ψάλλεται κατὰ τὸν Ὁρθρον τοῦ Σαββάτου τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, ἢ συνήθως τὴν Παρασκευὴν (ἐσπέρας). Ὀνομάζεται δὲ συνήθως «οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου», διότι πολλοίς (ἐν ἀρχῇ ἐκάστου στίχου τοῦ ὕμνου) ἐπαναλαμβάνεται ἡ λέξις «Χαῖρε», τὴν ὁποίαν ἀπευθύνομεν πρὸς τὴν Θεοτόκον, ὑμνοῦντες αὐτήν. Τελεῖται

δὲ ἡ ἀκολουθία αὐτὴ πρὸς ἀνάμνησιν τῆς σωτηρίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Περσῶν καὶ Ἀράβων κατ' αὐτῆς, κατὰ τὸ 620, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος εἶχεν ἐκστρατεύσει κατὰ τῶν Περσῶν, ὅπως ἀναλάβῃ τὸ τίμιον Ξύλον, τὸ ὁποῖον οὗτοι εἶχον ἀρπάσει ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων. Τότε οἱ χριστιανοί, βλέποντες ἐπικείμενον τὸν κίνδυνον, συνῆλθον ἐν τῷ ἐν Βλαχέρναις ναῷ τῆς Θεοτόκου, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς προσηύχοντο πρὸς αὐτὴν ὄρθιοι δι' ὃ καὶ Ἀκᾶθιστος καλεῖται ὁ εἰς αὐτὴν ποιηθεὶς ὕμνος ἐνεκεν τοῦ συμβάντος τούτου. Ἐκ θαύματος δὲ τῆς Θεοτόκου ἐσώθη ἡ Κωνσταντινούπολις, διότι φοβερὰ τρικυμία, αἴφνης ἐπελθοῦσα τὴν νύκτα, συνέτριψε τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν, τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν ἐφονεύθησαν, ἄλλοι δὲ ἔφυγον. Τὴν σωτηρίαν ταύτην τῆς Κωνσταντινουπόλεως δικαίως ἀπέδωκαν οἱ χριστιανοί εἰς τὴν Θεοτόκον, ἣν ὠνόμασαν «ὑπέρμαχον στρατηγόν». Συνέταξε δὲ ὁ ὕμνογράφος Γεώργιος Πισίδης τοὺς Χαιρετισμούς, οἵτινες εἶνε 24 τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὰ 24 στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου, ψαλλόμενοι ἀνὰ ἕξ κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν, ἐσπέρας, τῶν τεσσάρων πρώτων ἑβδομάδων τῆς Μ. Τεσσαρακοσιῆς, ὅλοι δὲ ὁμοῦ τὴν Παρασκευὴν τῆς πέμπτης ἑβδομάδος.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς ταύτης εἶνε τὸ ἐξῆς:

Τὸ προσταχθὲν μυστικῶς λαβὼν ἐν γνώσει, ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἰωσήφ σπουδῇ ἐπέστη, ὁ Ἄσωματος λέγων τῇ ἀπειρογάμῳ. Ὁ κλίνας τῇ καταβάσει τοὺς οὐρανοὺς, χωρεῖται ἀναλλοιώτως ὅλος ἐν σοί· ὃν καὶ βλέπων ἐν μήτρᾳ σου, λαβόντα δούλου μορφὴν, ἐξίσταμαι κραυγάζειν σοί· Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε.

Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ (ὅστις ὡς πνεῦμα εἶνε ἄσωματος), λαβὼν μυστικῶς γινῶσιν τῆς προσταγῆς τοῦ Θεοῦ, ἦλθε μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν σκηνὴν (αἶκον) τοῦ Ἰωσήφ, καὶ λέγει, εἰς τὴν Θεοτόκον, ἥτις δὲν ἦλθεν εἰς γάμον (ἀπειρογάμος), ἀλλὰ μόνον ἦτο μεμνηστευμένη. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐξ ἄκρας φιλανθρωπίας συγκατέβη νὰ κατέλθῃ ἐξ οὐρανοῦ, χωρεῖται ὅλος ἐν σοί, ἐνσαρκοῦται, χωρὶς νὰ ἀλλοιωθῇ, χωρὶς νὰ παύσῃ ὢν καὶ Θεός. Τοῦτον βλέπων ἐν τῇ

γαστρί σου γεγόμενον ἄνθρωπον, ἐξίσταμαι καὶ κραυγάζω πρὸς σέ. Χαῖρε, Θεοτόκε, ἥτις εἶσαι νύμφη, χωρὶς νὰ νυμφευθῆς.

Τὸ Κοντάκιον* τοῦ ἀκαθίστου ὕμνου εἶνε ἄξιον σημειώσεως, πολλῆς ἐννοίας περιεκτικόν, κατανουκτικὸν καὶ περιέχον ἐν ὀλίγοις τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐκτάκτου ἐν Κωνσταντινουπόλει συμβάντος.

Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια,
Ἀναγράφω σοι ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
Ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
Ἵνα κράζω σοι. Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε.

Ἡ ἐξήγησις τοῦ θαυμασίου τούτου Κοντακίου εἶνε αὕτη:

Εἰς Σέ, τὴν ἀκαταμάχητον, τὴν ἀήττητον στρατηγόν, τὴν Παρθένον Μαριάμ, ἀποδίδω ἐγὼ ἡ Κωνσταντινούπολις (ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ) τὰ νικητήρια. Σὲ εὐχαριστῶ, διότι με ἐλύτρωσας ἀπὸ τὰ δεινά (ἐπιδρομὴν τῶν Περσῶν καταστροφὴν). Ἐπειδὴ δὲ ἔχεις, Θεοτόκε, ἀκατάβλητον τὴν δύναμιν, ἐλευθέρωσόν με ἐκ παντοίων κινδύνων, ἵνα ἀνυμνολογῶ Σὲ καὶ ψάλλω. Χαῖρε, Παρθένε, νύμφη ἀνύμφευτε.

Ε'

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΑΓΙΩΝ

1. Ἡ μετάστασις τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου.

(26 Σεπτεμβρίου).

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἦτο ἐκ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης, ἀδελφὸς τοῦ

* Κοντάκια ὀνομάζονται τροπάρια τινὰ τὰ ὁποῖα γεγραμμένα ἐπὶ μεμβράνης, ἦσαν περιτετυλιγμένα περὶ κοντόν (ξύλον στρογγύλον). Ἄτεροι φρονοῦσιν, ὅτι Κοντάκια λέγονται, διότι ἐν ὀλίγοις (ἐν κοντῷ) περιέχουσι τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐοσθῆς. Προτιμητέα ἡ πρώτη ἐρμηνεία.

Ἰακώβου, ἀλιεύς, εἶτα δὲ Ἀπόστολος καὶ ἡγαπημένος μαθητῆς τοῦ Κυρίου. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ἀσίᾳ, ἰδίως δ' ἐν Ἐφέσῳ. Συνέγραψε τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον, τὰς τρεῖς καθολικὰς ἐπιστολάς καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δομιτιανοῦ κατεδιώχθη (96) καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὴν νῆσον Πάτμον. Ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, τῷ 100 ἔτει, ἐτελεύτησεν ἐν Κυρίῳ ζήσας περὶ τὰ ἑκατὸν ἔτη. Ὀνομάσθη Θεολόγος, διότι ἐθεολόγησε περὶ τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς ἁγίας Τριάδος, τοῦ Θεοῦ Λόγου. Κατὰ τὴν ἱερὰν παράδοσιν δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ μετέστη εἰς τοὺς οὐρανοὺς· δι' ὃ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐορτάζει τὴν Μετάστασιν αὐτοῦ.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἐορτῆς ἔχει οὕτως:

Ἀπόστολε Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡγαπημένε, ἐπιτάχυνον, ρῦσαι λαὸν ἀναπολόγητον δέχεταιί σε προσπίπτοντα ὃ ἐπιπεσόντα τῷ στήθει καταδεξάμενος· ὃν ἰκέτευε, Θεολόγε, καὶ ἐπίμονον νέφος ἔθνῶν διασκεδάσαι, αἰτούμενος ἡμῖν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

Σύ, Ἀπόστολε καὶ Εὐαγγελιστὰ Ἰωάννη, μαθητὰ ἡγαπημένε τοῦ Χριστοῦ, σπεῦσον νὰ σώσῃς τὸν λαὸν σου, τὸν καταδιωχόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν αἰρετικῶν, τὸν μένοντα ἀναπολόγητον. Ὁ καταδεχθεὶς νὰ πέσῃς ἐπὶ τοῦ στήθους του σὲ δέχεται προσπίπτοντα ἐνώπιόν του, καὶ παρακαλοῦντα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ σου. Τοῦτον, τὸν Χριστόν, ἰκέτευε, Θεολόγε, νὰ διασκορπίσῃ τοὺς πολλοὺς ἐθνικοὺς τοὺς ἐπιμένοντας ἐν τῇ πλάνῃ καὶ τῇ εἰδωλολατρείᾳ, καὶ νὰ παράσῃ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος.

2. Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου.

(3 Ὀκτωβρίου).

Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἦτο ἐξ Ἀθηνῶν, ἀνὴρ λόγιος, μέλος τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐξ οὗ καὶ Ἀρεοπαγίτης ὀνομάζεται. Πρῶτος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Χριστόν, ὅτε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας,

περὶ τὸ 50 ἔτος μ. Χ., ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐγένετο Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν. Περὶ τὸ 97 ἐμαρτύρησε.

Ἡ Ἐκκλησία ψάλλει τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον:

Χρηστότητα ἐκδιδαχθεὶς καὶ νήφων ἐν πᾶσιν, ἀγαθὴν συνείδησιν ἱεροπρεπῶς, ἐνδυσάμενος ἤντλησας ἐκ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς τὰ ἀπόρρητα, καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, τὸν ἴσον δρόμον τετέλεκας, ἱερομάρτυς Διονύσιε. Πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦτο μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ ἅγιος Διονύσιος εἶχε διδαχθῆ καὶ μορφωθῆ ἐν πάσῃ χρηστότητι, ὅτι ἦτο σεμνὸς καὶ σοβαρὸς, αὐστηρὸς τὰ ἦθη, ἔχων ἀγαθὴν συνείδησιν, ὡς ἐμπρέπει εἰς ἱερὰ πρόσωπα. Διδαχθεὶς δὲ παρὰ τοῦ Παύλου, τὰ θεῖα μυστήρια καὶ τὴν πίστιν τηρήσας, ἐτέλεσε τὸν αὐτὸν δρόμον, ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς πίστεως, ἐμαρτύρησε. Τοῦτον λοιπὸν παρακαλοῦμεν νὰ πρεσβεύῃ εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

3. Μνήμη τῶν ἁγίων Πατέρων. *

Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ γεραίρει πάντας τοὺς πατέρας ὅτινες ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ἑπτὰ οἰκουμενικὰς Συνόδους καὶ εἴτε διὰ τῶν συζητήσεων εἴτε διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν κατέβαλον τὰς αἰρέσεις ἐδογματίσαν τὰς θείας ἀληθείας τοῦ χριστιανισμοῦ, διέταξαν τὰ τῆς λατρείας καὶ ὠρισαν νόμους καὶ κανόνας διὰ τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο ἐποιήθη τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον:

Ἐπερδεδοξασμένος εἶ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ φωστῆρας ἐπὶ γῆς τοὺς Πατέρας ἡμῶν θεμελιώσας, καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν πάντας ἡμᾶς ὁδηγήσας· πολυεύσπλαγχνε, δόξα σοι.

* Κυρίως καλεῖται «Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου», διότι κατὰ τὴν Κυριακὴν ταύτην ἐορτάζονται οἱ Πατέρες οὗτοι, ὅτινες κατὰ τὸ 787 συνῆλθον ἐν Νικαίᾳ καὶ κατεδίκασαν τὴν αἵρεσιν τῶν Εἰκονομάχων.

Πολύ δεδοξασμένος είσαι Χριστέ διότι απέστειλας εἰς τὸν κόσμον τοὺς θεῖους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας οἵτινες ἴστανται τεθεμελιωμένοι ὡς ρωστήρες, ὀδηγοῦντες ἡμᾶς εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν.

4. Μνήμη τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Γερασίμου.

(20 Ὀκτωβρίου).

Ὁ ὅσιος Γεράσιμος κατήγετο ἐκ Τρικκάλων τῆς Κορίνθου ἐκ τῆς οἰκογενείας Νοταρᾶ. Ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος του, ἦλθεν εἰς Κεφαλληνίαν, ἐνθα ἰδρυσε Μονὴν πλησίον τοῦ χωρίου Ὀμαλῶν, ὅπου καὶ ἀσκητικῶς καὶ θεαρέστως ἐτελεύτησε κατὰ τὸ 1579, πολλὰ θαύματα ἐπιτελέσας. Τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον σφίζεται ἐν τῇ φερωνύμφῃ Μονῇ, μέχρι σήμερον θαυματουργοῦν. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν τιμᾷ αὐτόν, ψάλλουσα τὸ ἐπόμενον Ἀπολυτίκιον:

Τῶν ὀρθοδόξων προστάτην, καὶ ἐν σαρκὶ ἄγγελον, καὶ θαυματουργὸν θεοφόρων νεοφανέντα ἡμῖν, ἐπαινέσωμεν πιστοί, θεῖον Γεράσιμον, ὅτι ἀξίως παρὰ Θεοῦ ἀπέληφεν ἰαμάτων τὴν ἀέναον χάριν· ρώννυσι τοὺς νοσοῦντας, δαιμονιῶντας ἰᾶται· δι' ὃ καὶ τοῖς τιμῶσιν αὐτόν βρῦει ἰάματα.

Ἄς ἐπαινέσωμεν, ὦ πιστοί, τὸν θεῖον Γεράσιμον, ὅστις εἶνε προστάτης καὶ βοηθὸς τῶν ὀρθοδόξων, ἄγγελος ἐν σαρκὶ (ἦτοι ἅγιος), θαυματουργός, φέρων ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν, καὶ φανεῖς ἐσχάτως εἰς ἡμᾶς (ἦτοι εἶναι ἐκ τῶν νέων ἁγίων). Ὁ ὅσιος οὗτος πατὴρ δικαίως καὶ ἀξίως ἔχει λάβει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀέναον χάριν νὰ θεραπεύσῃ ἀσθενεῖς, νὰ ἐνισχύῃ τοὺς νοσοῦντας, νὰ ἰατρεύῃ τοὺς δαιμονιῶντας. Διὰ τοῦτο καὶ παρέχει ἀφθόνως θεραπείαν, χάριν, ἔλεος, εἰς πάντας τοὺς τιμῶντας αὐτόν.

5. Μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

(26 Ὀκτωβρίου).

Ὁ ἅγιος Δημήτριος κατήγετο ἐκ Θεσσαλονίκης, ἦτο δὲ τέκνον εὐσεβῶν γονέων. Κατὰ τὸ 290 συνελήφθη ὑπὸ τοῦ

αυτοκράτορος Μαξιμιανού και ἐφυλακίσθη, ὡς διδάσκων τὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τῇ εὐλογίᾳ καὶ βοήθειᾳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐν τῇ φυλακῇ εὕρισκομένου, κατώρθωσεν ὁ φίλος αὐτοῦ Νέστωρ νὰ καταβάλλῃ τὸν ἐθνικὸν Λυαῖον, διάσημον παλαιστὴν, ὅστις ὑπερηφάνως προεκάλει ἐν τινὶ σταδίῳ ἀγώνων, παρόντος καὶ τοῦ αυτοκράτορος, πάντας, καὶ ἰδίᾳ τοὺς χριστιανούς, νὰ παλαίσωσι μετ' αὐτοῦ. Μαθὼν ὁ αυτοκράτωρ, ὅτι ὁ νεανίας Νέστωρ διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου κατέβαλε τὸν Λυαῖον, διέταξε τὸν μὲν ἅγιον νὰ πληγώσωσι καὶ φονεύσωσι διὰ λόγχης, τὸν δὲ Νέστορα νὰ ἀποκτείνωσι διὰ ξίφους. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο περιέχει τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον :

Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη, ἀθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἔπαρσιν, ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως, ἅγιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Ἡ οἰκουμένη, καὶ ἰδίως οἱ χριστιανοί, σὲ εὖρον μέγαν ὑπέρμαχον, ὑπερασπιστὴν, εἰς τοὺς κινδύνους, διότι κατατροπώνεις τὰ ἔθνη, τοὺς ἐθνικούς, διὰ τῆς θείας σου δυνάμεως. Καθὼς λοιπὸν κατέβαλες τὸν ἐγωισμόν τοῦ ἐθνικοῦ Λυαίου ἐνθαρρύνας διὰ τῆς εὐλογίας καὶ τῆς προσευχῆς σου τὸν Νέστορα, τοιοῦτοτρόπως, ἅγιε, παρακάλει τὸν Χριστὸν νὰ δωρήσῃ εἰς ἡμᾶς τὸ μέγα ἔλεος.

6. Μνήμη τῶν ἁγίων Ἀναργύρων.

Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ.

(1 Νοεμβρίου).

Οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι Κοσμάς καὶ Δαμιανὸς κατήγοντο ἐξ Ἀσίας. Ἀνετράφησαν εὐσεβῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν Θεοδότης. Ἐξεπαιδεύθησαν ἰδίως τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, τὴν ὁποῖαν δωρεὰν μετήρχοντο δι' ὃ καὶ Ἀνάργυροι ἐπωνομάσθησαν. Τοῦτε δηλοῖ καὶ τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον αὐτῶν:

Ἄγιοι Ἀνάργυροι καὶ θαυματουργοί, ἐπισκέ-

ψασθε τὰς ἀσθενείας ἡμῶν· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε ἡμῖν.

Ἦτοι, ἅγιοι Ἀνάργυροι καὶ Θαυματουργοί, ἐπισκέψασθε τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, βοηθήσατε ἡμᾶς· δωρεὰν ἐλάβετε τὴν χάριν τοῦ Θεραπεύειν, καὶ δωρεὰν δότε αὐτὴν εἰς ἡμᾶς.

7. Ἡ σύναξις τῶν Ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ τῶν λοιπῶν ἀσωμάτων Δυνάμεων.

(8 Νοεμβρίου).

Οἱ ἄγγελοι εἶνε πνεύματα ἄϋλα, τὰ ὅποια ὑπηρετοῦσι τὸν Θεὸν καὶ ἀποστέλλονται εἰς διακονίαν χάριν τῶν πιστῶν. Αὐτοὶ φυλάττουσιν ἡμᾶς. Πρὸς τιμὴν αὐτῶν γίνεται συνάθροισις (σύναξις) τῶν πιστῶν κατὰ τὴν 9 Νοεμβρίου. Τῶν ἀγγέλων ἀρχιστράτηγοι εἶνε ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Γαβριὴλ. Οἱ ἄγγελοι διαιροῦνται εἰς ἐννέα τάγματα, καλούμενα «Θρόνοι, Χερουβίμ, Σεραφίμ, Κυριότητες, Δυνάμεις, Ἐξουσίαι, Ἀρχαί, Ἀρχάγγελοι, Ἄγγελοι».

Τὸ Ἀπολυτίκιον αὐτῶν εἶνε τὸ ἑξῆς:

Τῶν οὐρανίων στρατιῶν ἀρχιστράτηγοι, δυσωποῦμεν ὑμᾶς ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι, ἵνα ταῖς ὑμῶν δεήσεσι τειχίσητε ἡμᾶς, σκέπη τῶν πτερύγων τῆς ἀϋλου ὑμῶν δόξης φρουροῦντες ἡμᾶς προσπίπτοντας ἐκτενῶς καὶ βοῶντας. Ἐκ τῶν κινδύνων λυτρώσαθε ἡμᾶς, ὡς Ταξιάρχαι τῶν ἄνω Δυνάμεων.

Ἦμεῖς οἱ ἀνάξιοι πιστοὶ θερμῶς παρακαλοῦμεν ὑμᾶς τοὺς Ἀρχιστρατήγους τῶν οὐρανίων στρατευμάτων, ἵνα περιτειχίσητε ἡμᾶς διὰ τῶν δεήσεών σας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ μᾶς φρουρῆτε ὑπὸ τὴν σκέπη τῶν πτερύγων τῆς ἀϋλου δόξης σας, ὅταν προσπίπτωμεν ἐνώπιόν σας καὶ ἰκετεύωμεν, βοῶντες ἐκ τῶν κινδύνων λυτρώσατε ἡμᾶς, ἐπειδὴ εἴσαθε ἀρχιστράτηγοι τῶν ἐπουρανίων Δυνάμεων.

8. Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

(13 Νοεμβρίου).

Ὁ μέγας οὗτος τῆς Ἐκκλησίας πατήρ ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ 334. Ἡ διάσημος αὐτοῦ μήτηρ Ἀνθοῦσα ἀνέθρεφεν αὐτὸν εὐσεβέστατα. Ἐδιδάχθη τὴν ρητορικὴν παρὰ τῷ ἔθνικῳ σοφιστῇ καὶ ρήτορι Λιβανίῳ. Συνέγραψε πλεῖστα ὅσα συγγράμματα, μαρτυροῦντα τὴν πολυμαθειαν, τὴν σοφίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν μεγάλην ρητορικὴν ἀξίαν καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ Χρυσοστόμου. Διὰ τὴν εὐγλωττίαν αὐτοῦ ὠνομάσθη Χρυσόστομος. Διετέλεσεν ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Ἐξωρίσθη πολλάκις. Κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου καὶ τῆς αὐτοκρατείας Εὐδοξίας. Τῷ 404 ἀπέθανε καθ' ὁδὸν, ἀπαγόμενος εἰς ἔξοριαν.

Τὸ Ἀπολυτίκιον ἔχει οὕτως:

Ἡ τοῦ στόματός σου, καθάπερ πυρσός, ἐκλάμψασα χάρις τὴν οἰκουμένην ἐφώτισεν· ἀφιλαργυρίας θησαυροὺς ἐπὶ γῆς ἐναπέθετο, τὸ ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν. Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων, Πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε τῷ Λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἡ χάρις, ἡ δύναμις, ἡ θεία σοφία, ἣτις ἐξέλαμψε, Χρυσόστομε, ἐκ τοῦ στόματός σου ὡς πυρσός, ὡς φανός, ἐφώτισε τὴν οἰκουμένην, ἐναπέθεσε δὲ εἰς τὸν κόσμον θησαυροὺς ἀφιλαργυρίας, ὑπέδειξε δὲ εἰς ἡμᾶς τὸ ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης. Διδάσκων λοιπὸν ἡμᾶς, Πάτερ Χρυσόστομε, διὰ τῶν σοφῶν καὶ θείων λόγων σου, πρέσβευε συγχρόνως εἰς τὸν Χριστόν, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

9. Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Φιλίππου.

(14 Νοεμβρίου).

Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας. Εἶχε μελετήσει τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, καὶ ἰδίως τοὺς Προφῆτας. Ἐκήρυξεν εἰς πολλὰ μέρη τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Ἐσταυρώθη μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω ἐν

Ἰεραπόλει τῆς Φρυγίας. Διὰ τοῦ ἐπομένου συντόμου Ἀπολυτικίου παρακαλοῦμεν τὸν Ἀπόστολον Φίλιππον νὰ πρεσβεύῃ εἰς τὸν Θεόν, ἵνα παράσχη συγχώρησιν τῶν πταισμάτων εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν:

Ἀπόστολε ἅγιε Φίλιππε, πρέσβευε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν*.

10. Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου.

(30 Νοεμβρίου).

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἦτο ἐκ τῆς πόλεως Βηθσαϊδᾶ, ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου. Πρῶτος αὐτὸς ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Σωτῆρος, δι' ὃ καὶ Πρωτόκλητος ἐωνομάσθη. Ἀπέθανεν ἐν Πάτραις, σταυρωθεὶς μετὰ τὴν κεφαλὴν κάτω. Ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ψάλλει εἰς μνήμην αὐτοῦ τὸ κατωτέρω Ἀπολυτικίον, διὰ τοῦ ὁποίου παρακαλοῦμεν αὐτόν, ὡς πρωτόκλητον τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀδελφὸν τοῦ κορυφαίου (Πέτρου), νὰ ἰκετεύῃ τὸν Σωτῆρα, ὅπως παρέχῃ εἰς τὴν οἰκουμένην εἰρήνην, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Ὡς τῶν ἀποστόλων Πρωτόκλητος καὶ τοῦ Κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὄλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

11. Μνήμη τοῦ ἁγίου Νικολάου.

(6 Δεκεμβρίου).

Ὁ ἅγιος Νικόλαος ἦτο ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Μύρων τῆς ἐπορχίας Λυκίας. Κατεδιώχθη ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ. Ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου,

* Τὸ αὐτὸ ἀπολυτικίον ψάλλεται καὶ εἰς τινὰς ἄλλας ἐορτὰς τῶν Ἀποστόλων, μεταβαλλομένου μόνον τοῦ ὀνόματος.

ἀφθεις ἐλεύθερος, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (325). Ἐτελεύτησε τῷ 330. Ἐποίησε πολλὰ θαύματα· δι' ὃ καὶ **Θαυματουργὸς** καλεῖται.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τοῦ ἁγίου ἔχει οὕτω:

Κανόνα πίστεως καὶ εἰκόνα πραότητος, ἐγκρατείας διδάσκαλον ἀνέδειξέ σε τῇ ποιμνῇ σου ἡ τῶν πραγμάτων ἀλήθεια· διὰ τοῦτο ἐκτήσω τῇ ταπεινώσει τὰ ὑψηλά, τῇ πτωχείᾳ τὰ πλούσια. Πάτερ Ἱεράρχα Νικόλαε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, ἡ ἀξία σου, ὁ βίος σου, τὰ ἔργα σου, ἅγιε Νικόλαε, σὲ ἀνέδειξαν εἰς τὸ ποιμνίον σου ὑπόδειγμα πίστεως εἰς τοὺς πιστοὺς, εἰκόνα πραότητος, διδάσκιλον τῆς ἐγκρατείας. Διὰ τοῦτο ἀπέκτησας διὰ τῆς ταπεινώσεώς σου τὰ οὐράνια, διὰ δὲ τῆς ἐπὶ γῆς πτωχείας σου τὰ θεῖα πλοῦτή, ἤτοι δόξαν ἀφθαρτον. Πάτερ ἱεράρχα Νικόλαε, πρέσβευε εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν.

12. Μνήμη τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος.

(12 Δεκεμβρίου)

Ὁ θεῖος οὗτος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας κατήγετο ἐκ Κύπρου. Ἐχηρήματισεν ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Τριμιθοῦντος τῆς ἐν Κύπρῳ. Ἐλαβε μέρος εἰς τὴν Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῆς ὁποίας ἐγένετο ὑπέρμαχος. Ἐποίησε πολλὰ θαύματα· δι' ὃ καὶ **θαυματουργὸς** ὀνομάζεται. Τὸ κατωτέρω Ἀπολυτίκιον αὐτοῦ ἀναφέρει τρία τοιαῦτα· πρῶτον, ὅτι προσεφώνησε νεκρὰν τινα κόρην ἐν τῷ τάφῳ, καὶ ἔλαθε παρ' αὐτῆς ποῦ ἦτο ὁ κεκρυμμένος θησαυρὸς τῆς μητρὸς τῆς· δεύτερον, ὅτι ὄφιν μετέβαλεν εἰς χρυσοῦν (ἢ χρυσοῦν ὄφιν), διὰ τὴν βοήθησιν πτωχοῦς, καὶ τρίτον, ὅτι ἔσχεν ἀγγέλους συλλειτουργοῦντας, ὅτε ἔψαλλε τὰς ἀγίας εὐχὰς ἐν τῇ θεῖᾳ λειτουργίᾳ. Διὰ τοῦτο τιμῶμεν αὐτόν· ἅμα δὲ καὶ δοξάζομεν τὸν Θεόν, τὸν δοξάσαντα, τὸν στεφανώσαντα αὐτόν διὰ τοῦ ἀφθάρτου στεφάνου τῆς δόξης, τὸν ἐνεργοῦντα δι' αὐτοῦ εἰς πάντας θαύματα καὶ ἰάματα. Ὁ ἅγιος Σπυρίδων ἐτελεύτησε κατὰ τὸ 350. Τὸ δὲ

ἅγιόν του λείψανον εὐρίσκεται ἀδιάφθορον ἐν Κερκύρα, τῆς ὁποίας εἶνε πολιοῦχος.

Τῆς συνόδου τῆς πρώτης ἀνεδείχθης ὑπέρμαχος, καὶ θαυματοργός, θεοφόρε Σπυρίδων Πατὴρ ἡμῶν· διὸ νεκρᾶ σὺ ἐν τάφῳ προσφωνεῖς, καὶ ὄφιν εἰς χρυσοῦν μετέβαλλες· καὶ ἐν τῷ μέλπειν τὰς ἁγίας σου εὐχάς, ἀγγέλους ἔσχες συλλειτουργοῦντάς σοι, Ἱερώτατε. Δόξα τῷ σέ δοξάσαντι. δόξα τῷ σέ στεφανώσαντι· δόξα τῷ ἐνεργοῦντι διὰ σοῦ πᾶσιν ἰάματα.

13. Μνήμη τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐπισκόπου Αἰγίνης. (17 Δεκεμβρίου).

Ὁ ἅγιος Διονύσιος κατήγετο ἐκ Ζακύνθου. Νέος ὢν, κατετέχθη ὡς μοναχὸς εἰς τὴν Μονὴν τῶν Στροφάδων (νήσων). Προεχειρίσθη εἶτα ἐπίσκοπος Αἰγίνης. Βιώσας δὲ ὁσίως καὶ θεαρέστως, ἐτελεύτησε τῷ 1624. Τὸ ἅγιον αὐτοῦ λείψανον σφάζεται ἐν Ζακύνθῳ τῆς ὁποίας εἶναι πολιοῦχος.

Τὸ Ἀπολυτίκιον ἔχει οὕτω:

Τῆς Ζακύνθου τὸν γόνον καὶ Αἰγίνης τὸν Πρόεδρον καὶ φρουρὸν τῆς Μονῆς τῶν Στροφάδων, Διονύσιον ἅπαντες τιμήσωμεν συμφώνως οἱ πιστοί, βοῶντες πρὸς αὐτὸν εἰλικρινῶς. Σαῖς λιταῖς τοὺς τὴν σὴν μνήμην ἐπιτελοῦντας σῶσον καὶ βοῶντάς σοι. Δόξα τῷ σέ δοξάσαντι Χριστῷ· δόξα τῷ σέ θαυμαστώσαντι δόξα τῷ δωρησαμένῳ σε ἡμῖν πρέσβυν ἀκοίμητον.

Τὸ νόημα τοῦ Ἀπολυτικίου τοῦ Ἁγίου εἶνε τὸ ἑξῆς:

Ἄς τιμήσωμεν ὅλοι ὁμοῦ οἱ πιστοί τὸν Διονύσιον τὸν ἐκ Ζακύνθου καταγόμενον, τὸν ἐπίσκοπον τῆς Αἰγίνης, τὸν φύλακα τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῶν Στροφάδων. Ἄς ψάλλωμεν πρὸς αὐτὸν εἰλικρινῶς. Σῶσον ἡμᾶς, ἅγιε Διονύσιε, τοὺς ἐορτάζοντας τὴν μνήμην σου δι' ὕμνων καὶ λιτανειῶν. Ἄς δοξάσωμεν καὶ τὸν δοξάσαντά σε Χριστόν, τὸν ποιήσαντά σε θαυμαστόν, τὸν δωρησάμενόν σε εἰς ἡμᾶς ἀκοίμητον πρεσβευτὴν καὶ μεσίτην πρὸς τὸν Θεόν.

Ἀπολυτίκια. Γ. Ε. Μεσολοῦρᾶ

4

14. Μνήμη τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου.

(27 Δεκεμβρίου).

Ὁ Στέφανος ἦτο Ἰουδαῖος, πρῶτος τῶν ἑπτὰ διακόνων, τοὺς ὁποίους εἶχον ἐκλέξει καὶ διορίσει οἱ Ἀπόστολοι ἐν Ἱεροσολύμοις, διὰ τὴν διανομὴν τῶν ἐλεημοσυνῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἦτο ἀνὴρ πλήρης πίστεως καὶ θεοῦ ζήλου, ἀπολογηθεὶς ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ μετὰ θάρρους ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἑβραίων, τοὺς ὁποίους ἤλεγξε διὰ τὴν ἀπιστίαν των. Ἰδίᾳ δὲ ὠργίσθησαν κατ' αὐτοῦ οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτε ἀτενίσας πρὸς τὸν οὐρανὸν εἶπε. «Ἴδου θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους, καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ». Διὰ τοῦτο καὶ ἐλιθοβολήθη. Ἐνῶ δὲ ἐλιθοβολεῖτο, κλίνας τὰ γόνατα, προσήχετο κατὰ μίμησιν τοῦ Σωτῆρος ὑπὲρ τῶν λιθοβολούντων αὐτόν, λέγων. «Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην». Τοῦτο εἰπὼν, ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ κατὰ τὸ 36 μ. X.

Πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐποιήθη τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον:

Βασίλειον διδάχημα ἐστέφθη σὴ κορυφή, ἐξ ἄθλων ὧν ὑπέμεινας ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, Μαρτύρων πρωτόαθλε· σὺ γὰρ τὴν Ἰουδαίαν ἀπελέγξας μανίαν, εἶδές σου τὸν Σωτῆρα τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν. Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει αἰεὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἡ κεφαλὴ σου, πρωτομάρτυς Στέφανε, ἐστέφθη βασιλικόν, θεῖον στέμμα, τὸν ἀμαράντινον τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἔνεκεν τῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους ὑπέστης χάριν τοῦ Χριστοῦ· διότι σὺ ἤλεγξας τὴν μανίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἰουδαίων· εἶδες δὲ τὸν Σωτῆρά σου ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς. Αὐτὸν λοιπὸν παρακλίει καὶ ἰκέτευσεν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

15. Μνήμη τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

(1 Ἰανουαρίου).

Ὁ μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 329 ἐν Καισαρείᾳ τῆς Καππαδοκίας, τῆς ὁποίας ἐγένετο καὶ ἐπί-

σκοπος. Παρά τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἐμμελείας ἀνετράφη εὐσεβῶς. Ἦλθε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Ἠσπίασθη τὸν μοναχικὸν βίον, ὑπὲρ οὗ πολλὰ συνέγραψε. Κυρίως διέτριψεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον εἰς τὰ ἡσυχαστήρια (Μονὰς) τῆς ἐπαρχίας του. Ἰδρυσε τὰ πρῶτα πτωχοκομεῖα καὶ γηροκομεῖα. Τὰ συγγράμματα αὐτοῦ διακρίνουσι πολυμαθεῖα, ἀκριβῆς γνῶσις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, σοφία, δεινότης εἰς τὴν ἐρμηνείαν καὶ διατύπωσιν τῶν δογμάτων. Θαυμάζεται δὲ διὰ τὸ εὐπαρρησίαστον καὶ θαρραλέον τοῦ χαρακτῆρός του. Ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ καὶ τιμᾶς καὶ περιουσίαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐθυσίασεν. Ἐτελεύτησε τῇ 1 Ἰανουαρίου τοῦ 379, πολλὰ τὰ δεινὰ ὑποστάς ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλεντος καὶ τοῦ αὐτοκράτορικοῦ ἐπιτρόπου Μοδέστου. Τὸ Ἀπολυτίκιον ἔχει οὕτως:

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου, ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου· δι' οὗ θεοπρεπῶς ἐδογματίσας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη κατεκόσμησας. Βασίλειον ἱεράτευμα, Πάτερ ὅσιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἡ διδασκαλία σου, Βασίλειε, ἐξῆλθεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὅστις ἐδέχθη αὐτήν. Διὰ τοῦ θείου λόγου σου ἐδογματίσας θεοπρεπῶς τὰ περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, συνέγραψας περὶ τῆς φύσεως τῶν ὄντων, καὶ τρανῶς ἀπέδειξας, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε ὁ δημιουργὸς αὐτῶν. Προσέτι ἔγραψας καὶ ἐδίδαξας πολλὰς ἠθικὰς ὁμιλίαις, διὰ τῶν ὁποίων ἐμόρφωσας τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων. Σὺ λοιπόν, ἀρχιερεῦ Βασίλειε, Πάτερ ὅσιε, πρέσβευε εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

16. Σύναξις τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.

(7 Ἰανουαρίου).

Ἡ ἐπομένη ἡμέρα ἀπὸ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου ὠρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως οἱ πιστοὶ συνέρχωνται ἐπὶ

τὸ αὐτὸ (συναξίς) καὶ νεραίρωσι τὸν Ἰωάννην, διότι προεφήτευσε καὶ προπαρεσκευάσασε (πρόδρομος) τὰ περὶ Χριστοῦ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ κυρίως διότι ἐβάπτισεν αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ. Ὁ Ἰωάννης ἦτο υἱὸς τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ. Διέτριψε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου του ἐν τῇ ἐρήμῳ, ζῶν ἀσκητικῶς, κηρύττων βάπτισμα μετανοίας καὶ βαπτίζων τοὺς εἰς αὐτὸν προσερχομένους. Ἐπειδὴ δὲ ἤλεγχε τὰς παρεκτροπὰς τοῦ βασιλέως Ἡρώδου, ἀπεκεφαλίσθη ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἐορτῆς ταύτης εἶνε τὸ ἐπόμενον:

Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων· σοὶ δὲ ἀρκέσει ἡ μαρτυρία τοῦ Κυρίου, Πρόδρομε· ἀνεδείχθης γὰρ ὄντως καὶ Προφητῶν σεβασμιώτερος, ὅτι καὶ ἐν ρείθροις βάπτισαι κατηξιώθης τὸν κηρυττόμενον. Ὅθεν τῆς ἀληθείας ὑπεραθλήσας, χαίρων εὐηγγελίσω καὶ τοῖς ἐν Ἄδῃ Θεὸν φανερωθέντα ἐν σαρκί, τὸν αἴρωντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου καὶ παρέχοντα ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Ἡ μνήμη τοῦ δικαίου ἐγκωμιάζεται, ὁ δίκαιος τιμᾶται καὶ ἐπαινεῖται, εἰς σὲ δέ, Ἰωάννη, θὰ εἶναι ἱκανὸν ἐγκώμιον ἡ μαρτυρία, ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὅστις σὲ ὀνομάζει ἄγγελον, προαποστελλόμενον (πρόδρομον) αὐτοῦ, διότι ἀνεδείχθης ἀληθῶς καὶ ἀπὸ τοὺς προφήτας σεβασμιώτερος, ἀξιωθείς νὰ βαπτίσῃς εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου τὸν ὑπὸ σοῦ κηρυττόμενον Χριστόν. Ὅθεν, ἀφοῦ ὑπέστης μαρτυρικὸν θάνατον χάριν τῆς ἀληθείας, μετὰ χαρᾶς ἐκήρυξας τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ Ἄδῃ, τ. ἔ. ὅτι ὁ Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί εἰς τὸν κόσμον, ἦτοι ὁ Σωτὴρ, ὅστις ἀνέλαβεν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν καὶ παρέγει εἰς ἡμᾶς τὸ μέγα ἔλεος.*.

* Τῇ μὲν 20 Ἰουνίου ἐορτάζεται τὸ γενέθλιον τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῇ δὲ 29 Αὐγούστου ἡ ἀποτομή τῆς τιμίας αὐτοῦ κεφαλῆς, ὅτε καὶ νηστεύομεν εἰς ἐνδειξιν πένθους.

17. Μνήμη τῶν ἐν ἁγίοις Πατέρων Ἀθανασίου
καὶ Κυρίλλου πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας.

(18 Ἰανουαρίου).

Ἐξ Ἀλεξανδρείας κατήγοντο καὶ οἱ δύο οὗτοι μεγάλοι καὶ σοφοὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ μέγας Ἀθανάσιος, ὁ σ τ Ὡ λ ο ς ο Ὡ τ ο ς τ ῆ ς ὀ ρ θ ο ὀ ξ ί α ς, ἐγεννήθη τῷ 296. Διέπρεψεν ἐν τῇ Ἀ' Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ὡς δεινὸς δογματικὸς, καταπολεμήσας τὸν αἰρετικὸν Ἀρειὸν καὶ διατυπώσας τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἰδίᾳ δὲ τὸ ὁ μ ο ο ὕ σ ι ο ν τ ο Ὡ Ὦ ἰ ο Ὡ, ἐνῶ ἦτο εἰσέτι διάκονος. Ὑπέμεινεν ἐπὶ τῶν αἰρετικῶν Ἀρειανῶν μυρίους διωγμοὺς καὶ βασάνους. Ἐγένετο ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας. Συνέγραψε πολλὰ καὶ σοφὰ συγγράμματα. Τῷ δὲ 373 ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ.

Καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ἐχρημάτισεν ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἤλεγξε διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ λόγων καὶ συγγραμμάτων τὰς πλάνας τῶν αἰρετικῶν τῆς ἐποχῆς του (ἰδίᾳ τοῦ Νεστορίου, ὅστις ὠνόμαζε τὴν Θεοτόκον Χριστοτόκον), καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν Γ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐν Ἐφέσῳ. Ἐπὶ 32 ὅλα ἔτη εὐσεβῶς ποιμήνας τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησίαν, ἐτελεύτησε τῷ 444.

Τὸ Ἀπολυτίκιον ἔχει οὕτως:

Ἔργοις λάμπαντες ὀρθοδοξίας, πᾶσαν σβέσαντες κακοδοξίαν, νικηταὶ τροπαιοφόροι γεγόνατε, τῇ εὐσεβείᾳ τὰ πάντα πλουτίσαντες, τὴν Ἐκκλησίαν μεγάλως κοσμήσαντες, ἀξίως ἠύρατε Χριστὸν τὸν Θεόν, δωρούμενον πᾶσι τὸ μέγα ἔλεος.

Ἀφοῦ ἐλάμψατε δι' ἔργων ὀρθοδοξίας, εἰπόντες καὶ συγγράψαντες πολλὰ, ἀφοῦ ἐσβέσατε τὴν κακοδοξίαν τῶν αἰρετικῶν, ἀνεδείχθητε νικηταὶ τροπαιοφόροι. Ἀφοῦ δὲ ἐπλουτίσατε τὰ πάντα διὰ τῆς εὐσεβείας καὶ ἐστολίσατε μεγάλως τὴν Ἐκκλησίαν, ἐπαξίως τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἀγώνων σας, εὔρατε τὸν Χριστόν, ὅστις δωρεῖται εἰς πάντας τὸ μέγα ἔλεος.

18. Μνήμη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

(25 Ἰανουαρίου).

Ὁ μέγας οὗτος πατήρ τῆς Ἐκκλησίας ἐγεννήθη ἐν Ἀρειανζῶ ἐκ πατρὸς μὲν Γρηγορίου, ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ, ἐκ μητρὸς δὲ Νόννας, γυναικὸς εὐσεβοῦς. Ἐξεπαιδεύθη καὶ ἐν Ἀθήναις, ὅπου συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ Μ. Βασιλείου. Ἐγένετο καὶ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. Διέπρεψε διὰ τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ συζητήσεων κατὰ τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ τῷ 341 ἐν Ναζιανζῶ, παραιτηθεὶς τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἦτο δεινὸς θεολόγος, ρήτωρ, ποιητής. Διὰ τὰς ἐκτῆκτους αὐτοῦ θεολογικὰς συζητήσεις περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἰδίᾳ δὲ περὶ τοῦ δευτέρου προσώπου, τοῦ Λόγου, ὠνομάσθη Θεολόγος.

Τὸ ἐπόμενον Ἀπολυτίκιον περιέχει ἐν ὀλίγοις τὰ μεγάλα προτερήματα, ἅτινα ἐκόσμου τὸν μέγαν τοῦτον πατέρα τῆς Ἐκκλησίας:

Ὁ ποιμενικὸς αὐλὸς τῆς Θεολογίας σου, τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας· ὡς γὰρ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος ἐκζητήσαντι, καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγματος προσετέθη σοι. Ἀλλὰ πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, πάτερ Γρηγόριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ὁ θεῖος αὐλός, ἦτοι ἡ δύναμις καὶ ὁ τρόπος τῆς Θεολογίας σοῦ τοῦ ποιμένου, τῶν λογικῶν προβάτων ἐνίκησε τὰς σάλπιγγας, τ. ἔ. τὴν σοφίαν καὶ πολυμάθειαν τῶν ἐθνικῶν ρητόρων. Οὐ μόνον δὲ ἠδύνασο νὰ ἐννοῆς καὶ συζητῆς τὰ θεῖα δόγματα, καὶ νὰ εἰσδύης εἰς τὸ βάθος αὐτῶν, ἀλλ' εἶχες καὶ τὴν χάριν εὐφραδῶς ταῦτα νὰ ἀναπτύσσης. Πρέσβευε λοιπὸν εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

**19. Μνήμη τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν
Γρηγορίου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου
καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.**

(30 Ἰανουαρίου).

Ἐπειδὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἠγέρθη φιλονικία μεταξὺ λογίων τινῶν καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν, τίς τῶν τριῶν τούτων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶνε μείζων, διὰ τοῦτο ὠρίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1100, ἵνα ὁμοῦ καὶ οἱ τρεῖς ἱεράρχαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐορτάζωνται, ὡς ἰσότιμοι.

Πρὸς τοῦτο ἐποιήθη καὶ τὸ ἐπόμενον Ἀπολυτίκιον.

Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρῦτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νάμασι καταρδεύσαντας, Βασίλειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν γλῶτταν χρυσορρήμονι, πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἔρασταὶ συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν· αὐτοὶ γὰρ τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν ἀεὶ πρεσβεύουσιν.

Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς ἀγίας Τριάδος, οἵτινες ἐφώτισαν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῶν ἀκτίων τῶν θείων δογμάτων, τοὺς τρεῖς γλυκυτάτους ποταμοὺς τῆς σοφίας, τοὺς τρεῖς μεγάλους ἀνδρας, οἵτινες ἐφώτισαν τὴν κτίσιν ὅλην διὰ τῶν θείων ναμάτων τῆς θεογνωσίας, τ. ἔ. τὸν Μ. Βασίλειον, τὸν Θεολόγον Γρηγόριον καὶ τὸν ἑνδοξον καὶ χρυσοῦν τὴν γλῶσσαν Ἰωάννην, συνελθόντες ἃς τιμήσωμεν μὲ ὕμνους πάντες οἱ ἐκτιμῶντες καὶ θαυμάζοντες τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν· διότι αὐτοί, οἱ περὶ τῆς ἀγίας Τριάδος θεολογήσαντες, πρεσβεύουσι παρ' αὐτῇ πάντοτε ὑπὲρ ἡμῶν».

20. Μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος.

(17 Φεβρουαρίου).

Ὁ μάρτυς οὗτος κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως Ἀμασειας τῆς ἐπαρχίας Πόντου. Ὑπέστη δὲ τὸν διὰ πυρὸς μαρτυρικὸν θάνατον κατὰ τὸ 297, ἐπειδὴ παρρησίᾳ ὡμολόγησε τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἐνῶ ἦτο στρατιώτης τοῦ τίγματος τῶν Τηρώνων (=νεοσυλλέκτων) διὰ τοῦτο καὶ Τήρων καλεῖται.

Τὸ ἀπολυτίκιον τοῦ μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἔχει οὕτω:

Μεγάλα τὰ τῆς πίστεως κατορθώματα! ἐν τῇ πηγῇ τῆς φλογὸς ὡς ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως, ὁ ἅγιος Μάρτυς Θεόδωρος ἠγάλλετο· πυρὶ γὰρ ὀλοκαυτωθεὶς, ὡς ἄρτος ἡδύς τῇ Τριάδι προσήνεκται. Ταῖς αὐτοῦ ἱκεσίαις, Χριστέ ὁ Θεός, σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Μεγάλα εἶνε τὰ κατορθώματα τῆς πίστεως! Παράδειγμα ἔχομεν τὸν μεγαλομάρτυρα Θεόδωρον, ὅστις, ἐνῶ εὐρίσκετο ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἐπὶ φλογὸς, ἠγάλλετο, ὡς νὰ ἀνεπαύετο ἐπὶ ὕδατος, ἐπὶ δροσεροῦ μέρους· διότι, ἐνῶ εἶχεν ὅλος καῖ, ὡς ἄρτος γλυκὺς προσεφέρετο θυσία εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα. Διὰ τῶν ἱκεσιῶν αὐτοῦ σῶσον, Θεέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

21. Μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου.

(23 Ἀπριλίου).

Ὁ μεγαλομάρτυς Γεώργιος κατήγετο ἐκ Καππαδοκίας. Ἦτο μιλίαρχος τὸ ἀξίωμα, γενναῖος εἰς τὰς μάχας· διὸ καὶ Τροπαιοφόρος καλεῖται. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ ὁμολογήσας παρρησίᾳ τὸν Χριστὸν, βοηθῶν καὶ ὑπερασπιζόμενος τοὺς ὁμοδόξους του, ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον τῷ 296.

Τὸ ἐξῆς Ἀπολυτίκιον ἐν ὀλίγοις περιγράφει τὰ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς, καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρὸς, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἐπειδὴ, τροπαιοφόρε καὶ μεγαλομάρτυς Γεώργιε, εἶσαι ἐλευθερωτῆς τῶν αἰχμαλώτων, ὑπέρμαχος τῶν πτωχῶν, ὑπερασπιστῆς τῶν βασιλέων, ἰατρὸς τῶν ἀσθενῶν, διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν νὰ πρεσβεύης εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

22. Μνήμη τῶν ἁγίων μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.

(21 Μαΐου).

Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐγεννήθη τῷ 272. Ἐγένετο μονοκράτωρ τοῦ μεγάλου ρωμαϊκοῦ κράτους κατὰ τὸ 323. Μετέθεσε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον, ὅπερ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις καὶ νῆα Ῥώμη. Παιδευθεὶς δ' εὐσεβῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης ἀπεφάσισε νὰ προστατεύσῃ τὸν Χριστιανισμόν. Κυρίως δὲ προέβη εἰς δραστήρια μέτρα ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅταν ἐν τινι μάχῃ πρὸς τὸν στασιαστὴν Μαξέντιον εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ τύπον φωτεινόν, ἐν εἶδει σταυροῦ, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Ἐν τ ο ὑ τ ω ν ἰ κ α». Ἐκτοτε ὠρίσθη ἵνα ἡ σημαία τοῦ Μ. Κωνσταντίνου φέρῃ τὸν τύπον τοῦ Σταυροῦ, ἔχουσα ἐπὶ κεφαλῆς τὰ ἀρχικά γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ (I. X.). Ἡ σημαία αὕτη ὀνομάζεται συνήθως Λάβαρον (Labarum). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος καὶ ἡ ἁγία Ἑλένη συνετέλεσαν νὰ θριαμβεύσῃ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ πανταχοῦ ἐλευθέρως νὰ ἐξαπλωθῇ, διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν **μ ε γ ά λ ο ι β α σ ι λ ε ῖ ς κ α ι ἰ σ α π ό σ τ ο λ ο ι**. Ἡ δὲ Ἐκκλησία ἡμῶν κατέταξε τὸν

Μ. Κωνσταντῖνον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἑλένην μεταξὺ τῶν ἁγίων.

Τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς ταύτης εἶναι τὸ ἐξῆς:

Τοῦ Σταυροῦ Σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλεῦσιν Ἀπόστολός Σου, Κύριε, βασιλεύουσιν Πόλιν τῇ χειρί Σου παρέθετο· ἦν περίσῳζε διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλάνθρωπε.

Ἀφοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, ὅστις εἶνε μεταξὺ τῶν βασιλέων Ἀπόστολος τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ τὸν τύπον τοῦ τιμίου Σταυροῦ καὶ ἐδέχθη, ὡς ὁ Παῦλος, ἐκ Θεοῦ τὴν κλῆσιν νὰ διαδώσῃ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, μετέφερε τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν πρωτεύουσιν πόλιν (ἦτοι τὴν Κωνσταντινούπολιν) τὴν ἐναπέθεσεν εἰς τὴν βοήθειάν σου, Κύριε. Ταύτην, μόνε φιλάνθρωπε, περίσῳζε πάντοτε ἐν εἰρήνῃ, προφύλαττε αὐτήν, διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου.

23. Μνήμη τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου.

(29 Ἰουλίου).

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος κατήγετο ἐκ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας, υἱὸς Ἰωανᾶ, ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἀλιεὺς τὸ ἐπάγγελμα. Ἦτο ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Κυρίου, θερμὸς τὴν πίστιν, διὸ ἐνῶ πρότερον ὠνομάζετο Κηφᾶς καὶ Σίμων, μετωνομάσθη ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Πέτρος. Πρῶτος αὐτὸς ἐκήρυξε κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐπίστευσαν διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ 3,000. Ἡ ἱερά παράδοσις ἀναφέρει, ὅτι ἐπι Νέρωνος ἐμαρτύρησεν ἐν Ρώμῃ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, σταυρωθεὶς κατὰ κεφαλῆς, κατὰ τὸ ἔτος 97.

Ὁ δὲ Ἀπόστολος Παῦλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ἦτο Ἰουδαῖος, Σαοὺλ πρότερον ὀνομαζόμενος, διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἦτο πεπαι-

δευμένος. Ἐπεστράφη διὰ θαύματος εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν κατὰ τὸ ἔτος 37. ὅτε μετέβαινεν εἰς Δαμασκόν, ἵνα καταδιώξῃ τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Ἐκτοτε ὁ Παῦλος ἐγένετο ὁ θερμότερος κήρυξ καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ διὰ τῶν μεγίστων αὐτοῦ ἀποστόλικῶν πορειῶν πανταχοῦ ἐξαπλώσας τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. Παρὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας καὶ Κόρινθον, ἐλάβομεν ἡμεῖς τὸν χριστιανισμόν.

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος θεωροῦνται οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων διὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐορτάζονται, ἔχοντες τὸ αὐτὸ Ἀπολυτίκιον, τὸ ἐπόμενον*:

Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων πρεσβεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Σεῖς, οἱ πρῶτοι οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων καὶ διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης, πρεσβεύσατε εἰς τὸν Δεσπότην τοῦ σύμπαντος, νὰ παράσχη εἰς τὸν κόσμον εἰρήνην, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

24. Μνήμη τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ.

(20 Ἰουλίου)

Ὁ προφήτης Ἡλίας ἦτο ἀνὴρ εὐσεβῆς, ἀσκητῆς, λιτὸς τοὺς τρόπους, πλήρης θεοῦ καὶ πυρίνου ζήλου διὸ ζήλω-τῆς ὀνομάσθη. Ἠλεγχεν εὐπαρρησιάστως τὰς ἀσεβεῖς καὶ παρανόμους πράξεις τοῦ βασιλέως Ἀχαάβ καὶ τῆς γυναικὸς

* Τὴν ἐπομένην (30 Ἰουνίου) ἐορτάζονται πάντες ὁμοῦ οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι, ἔχοντες δύο Ἀπολυτίκια, τὸ ἄνω καὶ τὸ ἐξῆς σύντομον· «Ἀπόστολοι ἄγιοι, πρεσβεύσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα κταισμάτων ἄφεισιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν». — Πρὸς τιμὴν τῶν Ἀποστόλων προηγεῖται νηστεία, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Δευτέρας μετὰ τὴν Κυριακὴν τῶν ἁγίων Πάντων. Ἐπομένως δὲν εἶνε ὠρισμένος ὁ ἀριθμὸς τῶν νηστητίμων ἡμερῶν, ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ πρωτοῦ ἢ δευτέρου Πάσχα.

του 'Ιεζάβελ. 'Εποίησε πλείστα θαύματα. 'Ενώ δὲ μίαν ἡμέραν συνελλεί μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ 'Ελισσαίου, ἤρπύγη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐπὶ πυρίνου ἄρματος, κατὰ τὸ 85 π. X.

'Ἡ 'Εκκλησία ἡμῶν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ψάλλει τὸ ἐξῆς
'Απολυτίκιον.

'Ο ἔνσαρκος Ἄγγελος, τῶν Προφητῶν ἡ κρηπὶς, ὁ δεῦτερος πρόδρομος τῆς παρουσίας Χριστοῦ, Ἡλίας ὁ ἔνδοξος, ἄνωθεν καταπέμψας Ἐλισσαίῳ τὴν χάριν, νόσους ἀποδιώκει καὶ λεπροὺς καθαρίζει· διὸ καὶ τοῖς τιμῶσιν αὐτὸν βρῦει ἰάματα.

Σὺ, ἔνδοξε, Ἡλία, εἶσαι ἄγγελος, ὁ φέρων ἀνθρώπου μορφήν, σάρκα,—ἡ βᾶσις τῶν Προφητῶν,—ὁ δεῦτερος πρόδρομος τῆς παρουσίας Χριστοῦ. Ἀφοῦ δὲ κατέπεμψας ἐξ οὐρανοῦ, κατὰ τὴν ἀνάληψίν σου, τὴν χάριν εἰς τὸν μαθητὴν σου Ἐλισσαίῳ, ἀποδιώκει οὗτος δι' αὐτῆς τὰς ἀσθενείας καὶ λεπροὺς καθαρίζει· διὸ καὶ εἰς τοὺς τιμῶντάς σε παρέχεις ἀφθόνως θεραπείαν.

25. Μνήμη τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος καὶ ἱαματικοῦ Παντελεήμονος.

(27 Ἰουλίου).

'Ο ἅγιος Παντελεήμων κατήγετο ἐκ Νικομηδείας. Παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εὐβούλης ἐδιδάχθη τὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἦτο ἱατρός, ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ μετήρχετο δωρεάν, θεραπεύων ἅμα πᾶσαν νόσον διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ· διὸ καὶ ὠνομάσθη Παντελεήμων, ἐνῶ πρότερον ἐκαλεῖτο Παντολέων. Ἐμαρτύρησε κατὰ τὸ 305. Διὰ τοῦ ἐπομένου συντόμου Ἀπολυτικίου παρακαλοῦμεν αὐτὸν ὡς ἀθλοφόρον καὶ ἱαματικὸν ἅγιον νὰ πρεσβεύῃ παρὰ τῶ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα παρέχῃ συγχώρησιν εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἄθλοφόρε ἅγιε καὶ ἱαματικὲ Παντελεῆμον,
πρέσβευε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν
παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

ΣΤ

ΤΡΟΠΑΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

1. Ἐν τῷ Ὁρθρῷ τῆς Μεγάλης καὶ Ἀγίας Δευτέρας,
Τρίτης καὶ Τετάρτης ψάλλεται τὸ ἐξῆς τροπάριον.
(ἦχος πλ. δ').

« Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός·
καὶ μακάριος ὁ δοῦλος, ὃν εὐρήσει γρηγοροῦντα
ἀνάξιος δὲ πάλιν, ὃν εὐρήσει ραθυμοῦντα. Βλέπε
οὖν ψυχὴ μου, μὴ τῷ ὕπνῳ κατενεχθῆς, ἵνα μὴ τῷ
θανάτῳ παραδοθῆς καὶ τῆς βασιλείας ἔξω κλεισθῆς·
ἀλλὰ ἀνάνηψον κράζουσα. "Ἄγιος, "Ἄγιος, "Ἄγιος εἶ
ὁ Θεός, διὰ τῆς Θεοτόκου ἐλέησον ἡμᾶς.»

Ἴδου ἔρχεται κατὰ τὸ μέσον τῆς νυκτός ὁ Νυμφίος
Χριστός, καὶ μακάριος εἶνε ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον
θα εὕρη ἄγρυπνον· ἀνάξιος δὲ εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον
θα εὕρη ραθυμοῦντα ὀκνηρόν, ἀμετανόητον. Πρόσεχε λοιπόν,
ψυχὴ μου, ἵνα μὴ παρασυρθῆς ἀπὸ τὸν ὕπνον, δηλαδὴ τὴν
ἀμέλειαν, τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ μὴ παραδοθῆς εἰς τὸν αἰώ-
νιον θάνατον, καὶ ἀποκλεισθῆς ἀπὸ τὴν αἰώνιον βασιλείαν...
Διὰ τοῦτο ἀνάνηψον, ἐγέρθητι ἀπὸ τὸν ὕπνον τῆς ἁμαρτίας,
ὦ ψυχὴ μου, κράζουσα: "Ἄγιος, "Ἄγιος, "Ἄγιος εἶσαι, ὦ
Θεέ, διὰ τῆς Θεοτόκου ἐλέησον ἡμᾶς.

2. Τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Πέμπτῃ ψάλλεται
τὸ ἐξῆς τροπάριον.
(ἦχος πλ. δ').

"Ὅτε οἱ ἔνδοξοι μαθηταὶ ἐν τῷ νιπτῆρι τοῦ δείπνου
ἐφωτίζοντο, τότε Ἰούδας ὁ δυσσεβῆς φιλαργυρίαν

νοσήσας έσκοτίζετο, και άνόμοις κριταῖς σέ τόν δίκαιον κριτήν παραδίδωσι. Βλέπε, χρημάτων έραστά τόν διά ταῦτα άγχόνη χρησάμενον, φεύγε άκόρεστον ψυχήν, τῷ διδασκάλῳ ταῦτα τολμήσασαν. Ὁ περι πάντας άγαθός, Κύριε, δόξα Σοι.

Ἐπει οἱ ένδοξοι μαθηταί εἰς τόν νικητῆρα τοῦ μυστικοῦ δείπνου τοῦ Κυρίου έδιδάσκοντο ὑπ' αὐτοῦ τήν ταπεινοφροσύνην, τότε ὁ άσεβής και φιλάργυρος Ἰούδας έσκοτίζετο έξαλλίζετο άπό τήν φιλαργυρίαν, εἰς άνόμους κριτάς Σέ τόν δίκαιον κριτήν παρέδιδε. Βλέπε λοιπόν, φίλε τῶν χρημάτων, τόν Ἰούδαν, ὁ ὁποῖος άπηγγονίσθη δι' αὐτά, φεύγε άχόρταγον, φιλάργυρον ψυχήν, ἡ ὁποία τοιαῦτα έτόλμησε νά κάμη εἰς τόν Διδάσκαλον. Δόξα Σοι, Κύριε, ὅστις εἶσαι άπό ὅλους περισσότερον άγαθός, ὁ Ἁγίωv άγιώτατος.

3. Κοντάκιον τῆς άγίας και μεγάλης Παρασκευῆς. (ἦχος πλ. δ').

Τόν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα δεῦτε πάντες ὑμνήσωμεν αὐτόν γάρ κατεῖδε Μαρία ἐπὶ τοῦ ξύλου και ἔλεγεν. εἰ και Σταυρόν ὑπομείνας, Σὺ ὑπάρχεις ὁ Υἱός και Θεός μου.

Ἐλθετε πάντες οἱ πιστοί, και ἕς ὑμνήσωμεν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος έσταυρώθη δι' ἡμᾶς διότι αὐτόν εἶδεν ἡ Θεοτόκος Μαρία ἐπάνω εἰς τόν Σταυρόν και ἔλεγεν. Ἐν και Σταυρόν ὑπομένεις, Σὺ εἶσαι ὁ Υἱός και Θεός μου.

4. Τῷ Ἁγίῳ και Μεγάλῳ Σαββάτῳ λέγεται τὸ ἐξῆς τροπάριον.

(Ἁπολυτίκιον).

Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ άπό τοῦ ξύλου καθελών τὸ ἄχραντόν Σου σῶμα σινδόνη καθαρά εἰλήσας και ἀρώμασιν, έν μνήματι καινῷ κηδεύσας απέθετο.

Ὁ εὐσεβὴς Ἰωσήφ, ἀφοῦ κατεβίβασεν ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ τὸ ἅγιον σῶμά Σου, καὶ τὸ ἐτύλιξε μὲ καθαράν σινδῶνα καὶ τὸ ἤλειψε μὲ ἀρώματα, τὸ ἐκῆδευσε καὶ τὸ ἐνεταφίασεν εἰς νέον τάφον (μνημεῖον).

Z'

ΤΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑ ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΑ

Τὰ ἐπόμενα Τροπάρια, ἔνδεκα τὸν ἀριθμὸν ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, διὰ τοῦτο καλοῦνται Ἀναστάσιμα. Λέγονται δὲ Ἐξαποστειλάρια, διότι προηγεῖται αὐτῶν ἡ φράσις «Ἐξαπόστειλον, Κύριε, τὸ φῶς Σου». Ἐποιήθησαν δὲ περὶ τὸ 950 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις ἦτο αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου καὶ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

1.

Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν, ἐν ὄρει Γαλιλαίας, πίστει Χριστὸν θεάσασθαι, λέγοντα ἐξουσίαν λαβεῖν τῶν ἄνω καὶ κάτω μάθωμεν πῶς διδάσκει βαπτίζειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, ἔθνη πάντα, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ συνεῖναι τοῖς μύσταις, ὡς ὑπέσχετο, ἕως τῆς συντελείας.

Ἄς συναθροισθῶμεν νοερῶς μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας, ἵνα διὰ τῆς πίστεως ἴδωμεν αὐτὸν καὶ τὸν ἀκούσωμεν νὰ λέγῃ, ὅτι ἔλαβεν ἐξουσίαν πάντων τῶν οὐρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων· ἅς μάθωμεν πῶς διδάσκει τοὺς μαθητάς του νὰ βαπτίζωσι πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ πῶς θὰ εἶνε μετὰ τῶν μαθητῶν, καθὼς ὑπέσχετο, μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων, ἕως ὅτου ὑπάρχει κόσμος. Γένοιτο.

2.

Τὸν λίθον θεωρήσασαι, ἀποκεκυλισμένον, αἱ Μυροφόροι ἔχαιρον· εἶδον γὰρ νεανίσκον, καθήμενον ἐν

τῷ τάφῳ. καὶ αὐτὸς ταύταις ἔφη· Ἴδου Χριστὸς ἐγήγερται, εἶπατε σὺν τῷ Πέτρῳ, τοῖς μαθηταῖς. Ἐν τῷ ὄρει φθάσατε Γαλιλαίας· ἐκεῖ ὑμῖν ὀφθήσεται, ὡς προεῖπε τοῖς φίλοις.

Ἐχαιρον αἱ Μυροφόροι, ἀφοῦ εἶδον ἀποκεκυλισμένον τὸν λίθον τοῦ μνημείου· διότι εἶδον νεανίαν καθήμενον εἰς τὸν τάφον, καὶ αὐτὸς εἶπεν εἰς αὐτάς· Ἴδου ἠγέρθη ὁ Χριστός· εἶπατε εἰς τοὺς μαθητάς, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ Πέτρος. Μεταβῆτε εἰς τὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας· ἐκεῖ ἀγαπητοὶ του θά σᾶς ἴδῃ καθὼς σᾶς εἶπεν.

3.

Ὅτι Χριστὸς ἐγήγερται, μὴ τις διαπιστεῖται· ἐφάνη τῇ Μαρίας γάρ, ἔπειτα καθωράθη τοῖς εἰς ἀγρὸν ἀπιοῦσι· μύσταις δὲ πάλιν ὤφθη, ἀνακειμένοις ἔνδεκα. οὓς βαπτίζειν ἐκπέμψας, εἰς οὐρανοὺς, ὅθεν καταβέβηκεν, ἀνελήφθη, ἐπικυρῶν τὸ κήρυγμα, πλήθει τῶν σημείων.

Ἄς μὴ ἀπιστῆ κανεῖς, ὅτι ὁ Κύριος ἀνέστη· διότι ἐφάνη εἰς τὴν Μαρίαν, ἔπειτα εἰς τοὺς εἰς τινα ἀγρὸν μεταβαίνοντας μαθητάς του, τὸν Κλεώπαν καὶ τὸν Λουκᾶν. Ἵστερον δὲ πάλιν ἐφανερώθη εἰς τοὺς ἔνδεκα μαθητάς του, εὐρισκομένους εἰς τὴν τράπεζαν. τοὺς ὁποίους ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον νὰ βαπτίζωσιν αὐτόν. Ἐπειτα ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. ὅπθεν εἶχε καταβῆ. Ἐβεβαίωσε δὲ τὴν διδασκαλίαν του διὰ πλήθους θαυμάτων.

4.

Ταῖς ἀρεταῖς ἀστράψαντες, ἴδωμεν ἐπιστάντας, ἐν ζωηφόρῳ μνηματι, ἄνδρας ἐν ἀστραπτούσαις ἐσθήσεσι, Μυροφόροις, κλινούσαις εἰς γῆν ὄψιν· τοῦ οὐρανοῦ δεσπόζοντος· Ἐγερσιν διδαχθῶμεν, καὶ πρὸς ζωὴν, ἐν μνημείῳ, δράμωμεν σὺν τῷ Πέτρῳ, καὶ τὸ πραχθὲν θαυμάσαντες, μείνωμεν Χριστὸν βλέψαι.

Ἐφοῦ ἀπαστρέψωμεν διὰ τῶν ἀρετῶν μας ἀφοῦ καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, ἃς ἴδωμεν εἰς τὸ μνήμα τὸ φέρον τὴν Ζωὴν, τὸν Σωτῆρα, ἃς ἴδωμεν ἄνδρας, Ἄγγελους, μὲ ἀκτινοβολούσας ἐσθῆτας, οἱ ὅποιοι ἐστάθησαν πλησίον τῶν Μυροφόρων γυναικῶν. Αὗται δὲ θαμβωθεῖσαι ἔκλινον τὸ πρόσωπόν των εἰς τὴν γῆν. Ἄς μάθωμεν τὴν Ἀνάστασιν, καὶ ἃς τρέξωμεν πρὸς τὴν Ζωὴν εἰς τὸ μνημεῖον μετὰ τοῦ μετανοήσαντος Πέτρου. Ἐφοῦ δὲ θαυμάσωμεν τὸ γεγονός, ἃς μείνωμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Χριστόν.

5.

Ἡ Ζωὴ καὶ ὁδὸς Χριστός, ἐκ νεκρῶν τῷ Κλεόπα, καὶ τῷ Λουκᾷ συνώδευσεν, οἷς περ καὶ ἐπεγνώσθη, εἰς Ἐμμαοὺς κλῶν τὸν ἄρτον ὧν ψυχαὶ καὶ καρδίαι, καιόμεναι ἐτύγγανον, ὅτε τούτοις ἐλάλει ἐν τῇ ὁδῷ καὶ Γραφαῖς ἡρμήνευεν, ἃ ὑπέστη. Μεθ' ὧν Ἠγέρθη κράζωμεν, ὦφθη τε καὶ τῷ Πέτρῳ.

Ὁ Χριστός εἶνε ἡ Ζωὴ καὶ ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν Ζωὴν. Ὅτε ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, συνεβάδισε μετὰ τοῦ Κλεόπα καὶ τοῦ Λουκᾷ, οἵτινες καὶ τὸν ἀνεγνώρισαν εἰς τὴν κόμην Ἐμμαοὺς ὅτε ἔκοπτε τὸν ἄρτον (ἔτρωγε ἢ ἐτέλει τὸ Δεῖπνον). Τῶν μαθητῶν τούτων αἱ καρδίαι ἐκαίοντο ἀπὸ τὴν λύπην, ἐνῶ τοὺς διηγείτο εἰς τὸν δρόμον τὰ ὅσα ἔπαθεν ὑπὲρ τοῦ κόσμου, καὶ ἡρμήνευε τὰς Ἁγίας Γραφάς. Ἄς ἀναφωνήσωμεν λοιπὸν μετ' αὐτῶν. Ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν ὁ Κύριος καὶ ἐφανερώθη καὶ εἰς τὸν μετανοήσαντα Πέτρον.

6.

Δεικνύων ὅτι ἄνθρωπος, Σῶτερ εἶ κατ' οὐσίαν, ἀναστὰς ἐκ τοῦ μνήματος, βρώσεως συμμετέσχες, καὶ μέσον στάς ἐδίδασκες, μετάνοιαν κηρύσσειν. εὐθύς δὲ πρὸς οὐράνιον ἀνελήφθης Πατέρα, καὶ Μαθηταῖς πέμπειν τὸν Παράκλητον ἐπηγγείλω. Ὑπέρθεε, Θεάνθρωπε· δόξα τῇ σῇ Ἐγέρσει.

Ἴνα δείξης, ὦ Σῶτερ, ὅτι σωματικῶς εἶσαι ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἀνέστης ἐκ τοῦ μνήματος, συνέφαγες μετὰ τῶν μαθη-

Ἀπολυτίκια Ι. Ε. Μεσολωρᾶ.

5

τῶν σου. Σταθεῖς δὲ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν, ἐδίδασκας νὰ κηρύττωσιν εἰς τὸν κόσμον μετάνοιαν. Εὐθὺς δὲ κατόπιον ἀνελήφθη πρὸς τὸν Πατέρα καὶ ὑπεσχέθη νὰ στείλῃ εἰς τοὺς Μαθητάς του τὸν Παράκλητον, τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Σὺ, ὦ Ὑπέρθεε, ὦ Ὑπεράνθρωπε, δόξα εἰς τὴν Ἀνάστασίν σου.

7.

Ὅτι ἦσαν τὸν Κύριον, τῆς Μαρίας εἰπούσης, ἐπὶ τὸν τάφον ἔδραμον, Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος μύστης Χριστοῦ, ὃν ἠγάπα· ἔτρεχον δὲ οἱ δύο, καὶ εὔρον τὰ ὀθόνια ἔνδον κείμενα μόνα, καὶ κεφαλῆς, ἣν δὲ τὸ σουδάριον χωρὶς τούτων· διὸ πάλιν ἠσύχασαν τὸν Χριστὸν ἕως εἶδον.

Ὅτε εἶπεν ἡ Μαρία ὅτι ἐπῆραν τὸν Κύριον ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἔτρεξαν εἰς τὸν τάφον ὁ ἀπόστολος Σίμων Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος ἀγαπητὸς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ ὁ Ἰωάννης. Ἐτρεχον δὲ καὶ οἱ δύο καὶ εὔρον ἐντὸς τοῦ τάφου κειμένας εἰς τι μέρος τὰς σινδόνας, τὸ δὲ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς, δηλαδὴ τὸ σουδάριον, χωριστά. Διὰ τοῦτο ἐπιστρέψαντες ἠσύχασαν πάλιν, ἕως ὅτου εἶδον τὸν Χριστὸν, τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν.

8.

Δύο Ἀγγέλου βλέψασα, ἔνδοθεν τοῦ μνημείου, Μαρία ἐξεπλήττετο, καὶ Χριστὸν ἀγνοοῦσα, ὡς κηπουρὸν ἐπηρώτα. Κύριε ποῦ τὸ σῶμα, τοῦ Ἰησοῦ μου τέθηκας; κλήσει δὲ τοῦτον γνοῦσα, εἶναι αὐτόν, Σωτῆρα ἤκουσε. Μὴ μου ἄπτου· πρὸς τὸν Πατέρα, ἄπειμι, εἶπέ τοῖς ἀδελφοῖς μου.

Ἐξεπλάγη ἡ Μαρία, ὅταν εἶδε δύο ἀγγέλους ἐντὸς τοῦ μνημείου. Ἐνῶ δὲ εἶδε τὸν Χριστὸν δὲν ἀνεγνώρισεν αὐτόν. Διὰ τοῦτο τὸν ἠρώτα ὡς νὰ ἦτο ὁ κηπουρός. Κύριε ποῦ ἔθεσας τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ μου; Ἀφοῦ δὲν ἐνόησεν ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Ἰησοῦς, ἅμα τῆς εἶπε τὸ ὄνομά της: Μ α ρ ί α, ἤκουσε αὐτόν νὰ λέγῃ — Μὴ με ἐγγίξεις· εἶπέ εἰς τοὺς

ἀδελφούς μου, τοὺς μαθητάς μου, ὅτι μεταβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου.

9.

Συγκεκλεισμένων, Δέσποτα, τῶν θυρῶν ὡς εἰσῆλθες, τοὺς Ἀποστόλους ἐπλησας, Πνεύματος Παναγίου, εἰρηνικῶς ἐμφρυσήσας· οἷς δεσμεῖν τε καὶ λύειν, τὰς ἀμαρτίας εἰρηκας· καὶ ὀκτῶ μεθ' ἡμέρας, τὴν σὴν πλευράν, τῷ Θωμᾷ ὑπέδειξας καὶ τὰς χεῖρας· μεθ' οὗ βοῶμεν· Κύριος, καὶ Θεὸς σὺ ὑπάρχεις.

Ἀμέσως καθὼς εἰσῆλθες, Δέσποτα, διὰ τῶν κλειστῶν θυρῶν, ἐπλήρωσας (ἐφώτισες) διὰ τοῦ Παναγίου Πνεύματος τοὺς Ἀποστόλους, εἰπὼν «εἰρήνη ὑμῖν». Ἐπειτα ἐνεφύσησας εἰς αὐτοὺς θεῖαν δύναμιν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ συγχωρῶσιν ἢ νὰ μὴ συγχωρῶσι. Μετὰ ὀκτῶ δὲ ἡμέρας ἔδειξας τὴν Πλευράν καὶ τὰς χεῖράς σου εἰς τὸν δύσπιστον Θωμᾶν. Μετὰ τούτου καὶ ἡμεῖς βοηθῶμεν. Σὺ εἶσαι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν.

10.

Τιβεριάδος θάλασσα, σὺν παισὶ Ζεβεδαίου, Ναθαναὴλ τῷ Πέτρῳ τε, σὺν δυσὶν ἄλλαις κάλαι, καὶ Θωμᾶν εἶχε πρὸς ἄγραν· οἱ Χριστοῦ τῇ προστάξει, ἐν δεξιοῖς χαλάσαντες, πλήθος εἰλκον ἰχθύων· ὃν Πέτρος γνούς, πρὸς αὐτὸν ἐνήχετο· οἷς τὸ τρίτον φανεῖς καὶ ἄρτον ἔδειξε, καὶ ἰχθὺν ἐπ' ἀνθράκων.

Ἄλλοτε ποτε εἰς τὴν θάλασσαν (λίμνην τῆς Τιβεριάδος) ἤλειπον οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ Ναθαναὴλ, ὁ Πέτρος, ὁ Θωμᾶς καὶ ἄλλοι δύο δηλ. ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου Ἀνδρέας καὶ ὁ Φίλιππος. Οὗτοι τῶρα διὰ προσταγῆς τοῦ Χριστοῦ ἔρριψαν τὰ δίχτυα αὐτῶν πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ πλοίου, καὶ ἀνέσυραν πλήθος ἰχθύων. Τοῦτον ἀνεγνώρισεν ὁ Πέτρος καὶ κολυμβῶν, ἔφθασε πρὸς αὐτόν. Πρὸς τοὺς μαθητάς του τούτους τρεῖς μετὰ τὴν Ἀνά-

στασιν ἐφανερώθη ὁ Κύριος, καὶ ἔρτον ἐδειξε καὶ ἰχθὺν ψηρό-
μενον ἐπὶ ἀνθρώκων. Καὶ συνέφαγε μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπέ-
δειξεν, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν.

11.

Μετὰ τὴν θείαν Ἐγερσιν, τρὶς τῷ Πέτρῳ. Φιλεῖς
με; πυθόμενος ὁ Κύριος, τῶν ἰδίων προβάτων, προ-
βάλλεται ποιμενάρχην· ὃς ἰδὼν, ὃν ἠγάπα, ὁ Ἰη-
σοῦς ἐπόμενον, ἤρετο τὸν Δεσπότην· οὗτος δὲ τί; ἐὰν
θέλω, ἄφησε, μένειν τοῦτον, ἕως καὶ πάλιν ἔρχομαι,
τί πρὸς σέ φίλε Πέτρε;

Μετὰ τὴν θείαν αὐτοῦ Ἀνάστασιν, ἀφοῦ ὁ Κύριος τρὶς
ἠρώτησε τὸν Πέτρον:—Μὲ ἀγαπᾷς; κατέστησεν αὐτὸν ποι-
μένα τῶν προβάτων του, δηλαδὴ τῶν ὀπαδῶν του. Οὗτος
δέ, ὅταν εἶδε τὸν ἀγαπητὸν τοῦ Ἰησοῦ Ἰωάννην νὰ ἀκολουθῇ
τὸν Ἰησοῦν, ἠρώτα τὸν Κύριον: Διὰ τί Σὲ ἀκολουθεῖ; οὗτος;
Ὁ δὲ Κύριος ἀπήντησεν εἰς τὸν Πέτρον: ἀγαπητὲ Πέτρε, τί
σὲ μέλλει, ἐὰν θέλω νὰ παραμείνῃ ὁ Ἰωάννης, ἕως ὅτου καὶ
πάλιν ἐπιστρέψω;

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίς

Πρόλογος	3
----------------	---

ΜΕΡΟΣ ΓΕΝΙΚΟΝ

Λατρεία, ὕμνοι καὶ ἐορταί.

Α'

1. Λατρεία	5
2. Ἡ θεία λειτουργία	6
3. Τὰ λειτουργικά Βιβλία	7

Β'

4. Οἱ ὕμνοι	9
5. Χριστιανικοὶ ὕμνογράφοι.....	9
6. Ὄνόματα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων.....	10

Γ'

7. Ἐορταί. (Δεσποτικαὶ Θεομητορικαὶ καὶ Ἐορταὶ τῶν ἁγίων)	13
---	----

ΜΕΡΟΣ ΕΙΔΙΚΟΝ

Α'

Τὰ Ἀπολυτίκια τῆς Ὀκτωῆχου.....	15
---------------------------------	----

Β'

Ἀπολυτίκια τῶν ἀκινήτων δεσποτικῶν ἑορτῶν.

	Σελίς
1. Ἡ γέννησις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ....	20
2. Ἡ κατὰ σάρκα περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ	21
3. Τὰ ἅγια Θεοφάνεια.....	21
4. Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ	22
5. Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος.....	23
6. Ἡ Ὑψωσις τοῦ τιμίου Σταυροῦ.....	24

Γ'

Ἀπολυτίκια τῶν κινητῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν.

1. Πρώτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας	26
2. Τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως	27
3. Κυριακὴ τῶν Βαῖων	27
4. Κυριακὴ τοῦ Πάσχα	28
5. Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ.....	29
6. Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων.....	29
7. Ἡ Μεσοπεντηκοστή.....	30
8. Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου.....	31
9. Ἡ Πεντηκοστή.....	32
10. Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πάντων.....	33

Δ'

Ἀπολυτίκια θεομητορικῶν ἑορτῶν.

1. Τὸ γενέθλιον ἢ ἡ γέννησις τῆς Θεοτόκου.....	34
2. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.....	35
3. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.....	35
4. Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.....	36

Ε'

Ἀπολυτίκια ἁγίων.

	Σελίς
1. Ἡ μετástασις τοῦ ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου	40
2. Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου	41
3. Μνήμη τῶν ἁγίων Πατέρων.....	42
4. Μνήμη τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Γερασίμου.....	43
5. Μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου..	43
6. Μνήμη τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ	44
7. Ἡ σύναξις τῶν Ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ τῶν λοιπῶν ἄσωμάτων, Δυνάμεων	45
8. Μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου....	46
9. Μνήμη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Φιλίππου.....	46
10. Μνήμη τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου	47
11. Μνήμη τοῦ ἁγίου Νικολάου.....	47
12. Μνήμη τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος.....	48
13. Μνήμη τοῦ ἁγίου Διονυσίου Ἐπισκόπου Αἰγίνης	49
14. Μνήμη τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου....	50
15. Μνήμη τοῦ ἁγίου Βασιλείου.....	50
16. Σύναξις τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου.....	51
17. Μνήμη τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας.....	53
18. Μνήμη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.....	54
19. Μνήμη τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου	55
20. Μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος	56
21. Μνήμη τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου..	56
22. Μνήμη τῶν ἁγίων μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης.....	57

	Σελίς
23. Μνήμη τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου	58
24. Μνήμη τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ.....	59
25. Μνήμη τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος καὶ ἰαματικοῦ Παντελεήμονος	60

ΣΤ'.

Τροπάρια τῆς Μεγάλης ἑβδομάδος

1. Ἐν τῷ Ὁρθρῷ τῆς Μεγάλης καὶ Ἁγίας Δευτέρας, Τρίτης καὶ Τετάρτης.....	61
2. Ἡ ἁγία καὶ Μεγάλη Πέμπτη.....	61
3. Κοντάκια τῆς ἁγίας καὶ Μεγάλης Παρασκευῆς....	62
4. Τὸ ἅγιον καὶ Μέγα Σάββατον.....	62

Ζ'.

Τὰ ἀναστάσιμα ἑξαποστειλάρια

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 56

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ

			Δραχ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	τάξ Β'	Δημοτ. Τυορνᾶ εἰς καθαρ. γλῶσ.	6.—
»	Γ'	» » » » » »	6.—
»	Δ'	» » » » » »	6.—
»	Ε'	» » » » » »	6.—
»	ΣΤ'	» » » » » »	6.—
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	Α'	Δημοτ. Ε. Παπαμιχαήλ εἰς δημ. γλῶσ.	6.—
»	Β'	» » » » » »	6.—
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	Γ'	» » » » » »	3.—
»	Δ'	» » » » » »	3.—

ΣΤΟΡΙΚΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Γ'	δημοτ. Φωτοπούλου Φ.	6.—
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	Δ'	δημοτ. » »	6.—
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ		» » » »	6.—
ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ		» » » »	6.—
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ (Μέρος Α' ἀρχαία ἐποχή διὰ τὴν Δ' δημοτικῶν)		Ἐπ. Παπαμιχαήλ	10.—

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

ΟΡΥΚΤΟΛΟΓΙΑ	Δ.	Βούλγαρη	6.—
ΧΗΜΕΙΑ	»	»	6.—
ΖΩΟΛΟΓΙΑ	Τευχ. Α' Γ' και Δ'	τάξ. Γοντζέ 'Ηλ.	8.—
»	» Β' Ε' » ΣΤ'	» » » »	7.—
ΦΥΤΟΛΟΓΙΑ	» Α' Γ' » Δ'	» » » »	8.—
»	» Β' Ε' » ΣΤ'	» » » »	7.—
ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ		» » » »	7.—
ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ	Ἐηροῦ Τρ.		6.—

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ	κείμενον και ἔρμηνεία Μεσολωρᾶ Ι.	16.—
ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ	» »	6.50
ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ	Παλαιᾶς Διαθήκης Φωτοπούλου Φ.	6.—
ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ	Καινῆς Διαθήκης »	6.—
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	» »	6.—
ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΡΙΣΤ. ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ	και Λειτουργική Φωτοπούλου Φ.	6.—
ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	ἐν πρωτοτύπῳ διὰ τὴν Ε' και ΣΤ' τάξιν δεδεμ.	10.—

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ	και Ὁρθογρ. Διδασκαλία Ε' και ΣΤ' τάξ. Γοντζέ 'Ηλ.	8.—
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὕλης τῆς Γραμματικῆς τῆς δημοτικῆς τῆς Α' Β' και Γ' τάξης τῶν δημοτικῶν σχολείων Δ. Ἀνδρεάδου	8.—
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ	Δ' τάξ. Δ. Ἀνδρεάδου	6.—
ΜΕΘΟΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ	Δημοτικῆς Γ' τάξ. Χονδρομήτρου Κ.	5.—
ΜΕΘΟΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ	Δημοτικῆς Δ' τάξ. » »	6.—